

Onsdagen den
19 januari 1977

Onsdagen den 19 januari

Kl. 14.00

*Om åtgärder mot
kränkning av
svenskt luftrum*

§ 1 Justerades protokollet för den 11 innevarande månad.

§ 2 Om åtgärder mot kränkning av svenskt luftrum

Fru utrikesministern SÖDER erhöll ordet för att besvara herr *Hermanssons* (vpk) den 10 januari anmälda fråga, 1976/77:164, och anförde:

Herr talman! Herr Hermansson har frågat mig: "Vilka åtgärder avser regeringen att vidta med anledning av de upprepade kränkningarna av svenskt luftrum och hotet mot den civila flygsäkerheten från amerikanska spionplan?"

Får jag först påpeka att man måste skilja mellan å ena sidan kränkningar av Sveriges landområden och sjöterritorium samt luftrummet däröver, å andra sidan sådana tillbud som inträffar utanför Sveriges territorium i eller i närheten av luftleder för det civila flyget, vilka kontrolleras från svenskt område.

Innan jag kommenterar det aktuella fallet som herr Hermansson avser, skulle jag vilja något redogöra för bakgrunden.

Liksom på många andra håll i världen förekommer en omfattande militär flygverksamhet från både öst- och västmakternas sida utanför våra kuster och gränser, särskilt i Östersjön. Östersjön är, det bör understrykas, ett fritt hav.

Som ett viktigt led i den svenska neutralitetspolitiken ingår att försvarsmakten skall ingripa mot alla kränkningar av svenskt territorium. Det är väsentligt för att respekten för vår territoriella integritet skall upprätthållas. Detaljerade föreskrifter har utfärdats för utländska örlogsfartygs och militära luftfartygs tillträde till svenskt territorium i den s. k. tillträdeskungörelsen (SFS 1966:366) och beträffande luftfartyg i instruktionen för krigsmakten av den 24 januari 1967 (IKFN). Särskilda medel har avsatts inom försvarets ram för den militära incidentberedskapen. Häri ingår resurser för att vi skall kunna bevaka vårt territorium och även kunna ingripa för identifiering, avvisning m. m. Bl. a. har vi kontinuerlig radarbevakning längs våra kuster.

För att ge en föreställning om verksamhetens omfattning i luften kan jag nämna att vår beredskapsjakt nästan dagligen har anledning att starta för olika uppdrag. I regel gäller det härvid inte att ingripa vid kränkningar utan att identifiera okänd flygverksamhet utanför vårt territorium, vilken skulle kunna leda till kränkningar.

Ärligen förekommer ett tjugotal kränkningar av vårt luftrum från olika staters sida. Kränkningarna, som under senare år har varit koncentrerade

Onsdagen den
19 januari 1977

*Om åtgärder mot
kränkning av
svenskt luftrum*

till Skåne och västkusten, berör vanligen endast en mindre del av svenskt territorium och kan oftast tillskrivas navigeringsfel. Påtalande på diplomatisk väg sker regelmässigt i fråga om alla identifierade kränkningar.

Sammanfattningsvis vill jag hävda att vår incidentberedskap är tillfredsställande. Några ytterligare åtgärder torde inte behöva vidtas från regeringens sida på detta område.

Beträffande det av herr Hermansson åsyftade kollisionstillbudet den 5 januari vill jag erinra om att det inträffade utanför svenskt territorium i luftleden Grön 24 vid gränsen till den svensk-kontrollerade flyginformationsregionen i Östersjön. Denna händelse utgör således inte någon kränkning av svenskt territorium.

För den civila trafiken i de kontrollerade luftlederna på internationellt område finns särskilda bestämmelser i 1944 års Chicago-konvention. Dessa gäller dock inte för statliga luftfartyg till vilka militärflygplan hänförs. De fördragsslutande staterna har emellertid förbundit sig att vid utfärdande av föreskrifter för sina statliga luftfartyg ta vederbörlig hänsyn till kravet på säkerhet för den civila luftfarten.

Luftfartsverket har tillsatt en särskild utredningskommitté för att dels studera det inträffade, dels överse de flygsäkerhetsfrågor som aktualiseras av denna och liknande händelser. I avvaktan på resultatet av kommitténs arbete vill jag för dagen inte närmare uttala mig om dessa frågor.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Det är tre tillbud till krockar, dvs. i realiteten till stora flygkatastrofer, där amerikanska spanings- eller spionplan varit inblandade som har kommit till allmänhetens kännedom. Två av dem har inträffat söder om Gotland i luftled Grön 24, det tredje nordnordväst om Gotland. Två av katastrofstillbuden inträffade i mitten av september 1976, ett på trettondagsafton 1977. De flygplan som utsatts för kollisionsrisker genom de amerikanska militärmyndigheternas – eller är det kanske de amerikanska civila spionmyndigheternas? – agerande har varit av japansk resp. finländsk och sovjetisk nationalitet. Det har i samtliga fall gällt civila flygplan.

Vi lever nu i skuggan av den ohyggliga flygkatastrof som inträffade i lördags vid inflygning till Bromma och som kunde ha fått ännu mer fruktansvärda verkningar i form av ett ännu större antal offer om inte piloternas skicklighet eller kanske tillfälligheter spelat in. Vi kan alltså föreställa oss den katastrof som skulle ha blivit följden om de av mig här nämnda olyckstillbudena resulterat i kollisioner. Det är, herr talman, ett oavvisligt krav som måste ställas att flygsäkerheten på allt sätt garanteras.

Det har sagts, vilket inte var helt klart när jag ställde frågan, att olyckstillbudena inte inträffade i svenskt luftrum. Jag är inte helt säker när det gäller ett av de tre fallen. Det handlade dock, och detta anser jag vara det avgörande, om luftrum eller luftleder för vilka Sverige har ett speciellt ansvar. Två av tillbudena förekom i en civil flygled där det krävs

anmälan för passage. Sådan hade enligt uppgift i pressen icke gjorts.

Det är bekant att både stora och små makter bedriver spanings- eller spionageverksamhet från flygplan. Det måste vara ett oavvisligt minimikrav att övrig lufttrafik och passagerares liv därvid icke utsätts för fara och att ländernas gränser inte kränks. Min förhoppning är givetvis att man skall komma fram till en situation där all sådan trafik, som alltid innebär faror, helt upphör. Det material som redan framkommit gör enligt min mening en formell protest från regeringen till USA befogad.

Jag vill avslutningsvis ställa två frågor:

1. Hur många ytterligare sådana här olyckstillbud har inträffat i eller i närheten av svenskt luftrum under de senaste åren?

2. Vill utrikesministern ge löfte om att lämna en redogörelse till riksdagen för den rapport som så småningom kommer att lämnas av den av luftfartsverket tillsatta utredningskommittén? Jag tror att det skulle vara av intresse.

Fru utrikesministern SÖDER:

Herr talman! Som jag sade i mitt svar förekommer det i Östersjön en omfattande militär flygverksamhet från både öst- och västmakternas sida. Av Östersjöns sju strandstater är tre medlemmar av Warszawapakten och två av Atlantpakten. De paktanslutna bevakar noggrant varandras förehavanden, och spaningsflygningar är mycket vanliga inom militär övningsverksamhet liksom andra former av militär verksamhet. Vi följer självfallet från svensk sida med stor uppmärksamhet vad som sker i vårt närområde, och vår beredskapsjakt ingriper när så behövs för att avvisa kränkningar av vårt område.

Här nämner herr Hermansson speciella tillfällen, och det är helt riktigt att de kollisionstillbud som inträffade i december gällde amerikanskt flyg resp. japanskt och finskt trafikplan i Östersjön. Med anledning av det inträffade har luftfartsverket i december tagit kontakt med berörda utländska myndigheter.

Det är självfallet på det sättet – inte minst i perspektivet av vad som nyligen har hänt på flygets område – att vi fäster största uppmärksamhet vid säkerhetsfrågorna. De tillbud som förevarit på det här området är mycket allvarliga, och det är av det skälet som nämnda kommitté har tillsatts av luftfartsverket för att studera de här frågorna och den därmed förknippade flygsäkerheten för det civila flyget.

Antalet incidenter som har inträffat är inte av någon större omfattning, mig veterligt. Jag kan inte närmare redogöra för detta antal, men luftfartsverket får självfallet kontinuerligt rapporter när sådana tillbud inträffar.

Det faller inte inom mitt kompetensområde att redogöra för det arbete som utförs inom luftfartsverket, men jag är övertygad om att kommunikationsministern eller, om det skulle ankomma på mig vid det tillfället, jag själv kommer att redogöra för de omständigheter som det kan vara möjligt att redovisa här i riksdagen när denna utredning är klar.

Nr 56

Onsdagen den
19 januari 1977

*Om åtgärder mot
kränkning av
svenskt luftrum*

Onsdagen den
19 januari 1977

*Om åtgärder för
att bereda familjen
Agapov möjligheter
att återförenas*

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag tar fasta på löftet från utrikesministern att någon från regeringshåll kommer att lämna en redogörelse här i riksdagen för vad som framkommer under den utredning som luftfartsverket nu bedriver. Jag vill samtidigt säga att det är ett bra och nödvändigt initiativ att denna särskilda utredningskommitté har tillsatts. Det är ju möjligt att vad som sägs i denna utredning kommer att ge anledning att ställa ytterligare frågor om regeringens agerande i fortsättningen, och det är också möjligt att jag vill återkomma i ärendet när rapporten föreligger.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om åtgärder för att bereda familjen Agapov möjligheter att återförenas

Fru utrikesministern SÖDER erhöll ordet för att besvara herr *Wästbergs* i Stockholm (fp) den 11 januari anmälda fråga, 1976/77:170, och anförde:

Herr talman! Herr *Wästberg* i Stockholm har frågat mig dels om jag anser att de sovjetiska myndigheternas agerande i fallet *Agapov* står i överensstämmelse med Helsingforsöverenskommelsen, dels om vilka åtgärder regeringen avser vidta för att familjen *Agapov* skall kunna återförenas.

I slutdokumentet från den europeiska säkerhets- och samarbetskonferensen tas familjeåterföringsfrågorna upp i form av rekommendationer till de deltagande staterna. Det bör uppmärksammas att rekommendationerna inte är rättsligt bindande och inte heller det övriga innehållet i Helsingfordokumentet, som det ankommer på varje enskild stat att tillämpa i konkreta fall.

I det av deltagarstaterna högtidligen undertecknade slutdokumentet heter det beträffande familjeåterförning: "De deltagande staterna kommer att i positiv och humanitär anda behandla ansökningar från personer som önskar återförenas med medlemmar av sina familjer och därvid särskilt beakta ansökningar från personer som är sjuka eller gamla."

I samma text sägs även:

"De (deltagande staterna) bekräftar att inlämnandet av en ansökan rörande familjeåterförning ej kommer att påverka sökandens eller hans familjemedlemmars rättigheter och skyldigheter."

Jag är väl medveten om att familjeåterföringsfrågorna, och vad Sverige avser inte minst *Agapov*-fallet, av en bred opinion ha kommit att upplevas som en indikation på hur Helsingfordokumentet efterlevs. Det är samtidigt med beklagande jag måste konstatera, att den rad hänvändelser som har gjorts av den svenska regeringen i fallet *Agapov* ännu icke givit önskat resultat.

Framställningar har gjorts i Stockholm och i Moskva under regeringen Palmes tid liksom under den nuvarande regeringens. Jag har också själv

Onsdagen den
19 januari 1977

*Om åtgärder för att
bereda familjen
Agapov möjligheter
att återförenas*

i upprepade samtal med företrädare för Sovjetambassaden i Stockholm uttryckt den svenska regeringens bestämda önskan och förhoppning att familjen Agapov skall kunna återförenas i Sverige. Jag har därvid hänvisat såväl till Helsingfordokumentets rekommendationer om familjeåterförening som till fallets humanitära aspekter.

Slutligen vill jag försäkra herr Wästberg att regeringen kommer att fortsätta sina ansträngningar för att familjen Agapov skall kunna återförenas.

Herr WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag vill tacka utrikesministern för svaret på min fråga. Jag är glad över utrikesministerns försäkran om att regeringen både gör och kommer att fortsätta att göra betydande ansträngningar för att familjen Agapov skall kunna förenas.

Jag är naturligtvis också tillfredsställd över att utrikesministern efter det att min fråga ställdes har kallat upp Sovjets Chargé d'affaires och enligt tidningsuppgifter uttalat att Sovjets vägran att låta familjen Agapov återförenas är ett irritationsmoment i förhållandet mellan Sverige och Sovjetunionen. Om jag förstår det diplomatiska språkbruket rätt är detta ett utomordentligt starkt uttryck för regeringens missnöje med Sovjets vägran att låta familjen Agapov återigen träffas.

Det som alltså hänt är att Valentin Agapov för två år sedan hoppade av i Sverige. Han lämnade i Sovjet efter sig hustru, dotter och en åldrig mor. När sedan Ludmila Agapova sökte utresetillstånd för resten av familjen för att kunna fara till Sverige och träffa sin man avlogs denna ansökan. Ludmila Agapova har sedan dess utsatts för en rad repressalier. Hon avskedades från sitt arbete som ingenjör och har senast varit intagen på mentalsjukhus.

Detta sker i ett land som skrivit under Helsingforsöverenskommelsen med dess klara ord om återförening av familjer, som utrikesministern citerade.

Jag förutsätter att Sverige vid uppföljningskonferensen i Belgrad på försommaren tar upp frågan om familjen Agapovs återförening, om inte familjen tillåtits att förenas innan dess.

Vi har f. n. fem fall i Sverige där Sovjet hindrar familjer att åter komma samman. Agapovkommittéer startas nu över hela Sverige, och Sovjetunionen skall naturligtvis veta att den svenska opinionen inte kommer att mattas förrän den kränkning av humaniteten som familjesplittringen innebär har upphört.

Fru utrikesministern SÖDER:

Herr talman! Herr Wästberg i Stockholm återopade Helsingforsöverenskommelsen. Han kommenterade även den uppföljning av Helsingforskonferensen som kommer att äga rum i Belgrad.

En av huvuduppgifterna vid Belgradmötet blir att studera just hur sluddokumentets rekommendationer har omsatts i praktiken. Bland dessa

Onsdagen den
19 januari 1977

*Om utrustning för
radio- och
TV-sändningar
från Europarådets
byggnad i Stras-
bourg*

rekommendationer ingår den nyss citerade texten om familjeåterförening.

Avsikten är inte att i Belgrad diskutera enskilda fall utan att allmänt kommentera hur olika länder har uppfyllt sina åtaganden. Den debatten väntas pågå i flera veckor. Jag kan försäkra att vi från svensk sida kommer att redovisa vad vi själva gjort för att uppfylla våra förpliktelser, men vi kommer även att påtala vad vi anser vara brister i uppföljningen från andra undertecknares sida.

Det är min bestämda förhoppning och tro att den fråga vi i dag diskuterar, liksom de andra här återopade frågorna, innan dess skall vara lösta. Det kan inte nog poängteras att detta naturligtvis skulle underlätta uppföljningen av det fortsatta arbetet på att förverkliga Helsingforsdokumentet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om utrustning för radio- och TV-sändningar från Europarådets byggnad i Strasbourg

Fru utrikesministern SÖDER erhöll ordet för att besvara herr *Lidgards* (m) den 13 januari anmälda fråga, 1976/77:185, och anförde:

Herr talman! Herr Lidgard har frågat mig om jag är villig att för vårt lands räkning medverka till att den nya Europarådsbyggnaden i Strasbourg förses med tillfredsställande utrustning för radio- och TV-sändningar.

Frågan behandlas f. n. inom Europarådets s. k. ställföreträdarkommitté. Att saken budgettekniskt kommit att behandlas separat från de övriga investeringar som sammanhänger med den nya Europarådsbyggnaden beror på att den har väckts på ett relativt sent stadium. När frågan kom upp i höstas avstyrkte Europarådets budgetutskott att en radio- och TV-studio inrättades, under återopande av det allmänna budgetläget, och ställföreträdarkommittén beslöt därefter bordlägga ärendet. Europarådets sekretariat undersöker nu andra utrustnings- och finansieringsmöjligheter, som avses dryftas när ställföreträdarkommittén möts igen nästa månad. Dessutom kommer ärendet upp vid det kollokvium som anordnas i Strasbourg den 28 januari, där väl både herr Lidgard och jag själv kommer att närvara.

Jag skulle därför vilja föreslå att vi tillsammans avvaktar utgången av dessa överläggningar, som alltså i första hand gäller hur projektet skall finansieras. Det är min förhoppning att vi inom Europarådet skall kunna klara av dessa problem så att frågan kan få en positiv lösning.

Herr LIDGARD (m):

Herr talman! På ett sätt är detta en mycket liten fråga, men jag skall be att få tacka fru utrikesministern för det svar jag fick och i synnerhet för de sista raderna i det, eftersom de ger just den positiva inställning

till frågan som jag hade önskat mig.

Jag hade tillfälle att delta i det sammanträde med den permanenta kommittén som hölls den 7 december. Det sammanträdet ingav vissa farhågor för att man kanske inte skulle kunna utnyttja de lokaler som finns i den nya byggnaden. Själva lokalerna finns alltså där, men man har börjat diskutera om man skall sätta dit den utrustning som kan behövas för att det hela skall fungera.

Det förefaller mig som om det framför allt är några representanter för EG-länderna – som just nu också är med om att finansiera en motsvarande studio i anslutning till Europaparlamentet – som tycker att det blir väl mycket pengar att betala både på det ena stället och på det andra stället. Jag kan, trots alla vackra ord som står i olika rapporter om samarbetet mellan Europarådet och EG, inte frigöra mig från en känsla av att det finns en viss inställning hos EG-staterna att snåla på Europarådssidan till förmån för EG. Är det så, blir frågan verkligen viktig för vår del. Om de lokaler som finns inte utrustas med erforderlig materiel stryps en del av Sveriges och de övriga icke-EG-staternas möjligheter att föra ut information om vad som händer inom Europarådet. Där har jag den mycket bestämda uppfattningen att det är otroligt viktigt för oss under de närmaste åren att försöka göra allt som är möjligt av Europarådet och de arbetsuppgifter som ligger där, så att vi inte blir någon sorts annex till EG-staterna och på det sättet förlorar allt inflytande på det internationella fältet.

Jag tackar för svaret. Jag väntar till den 28 januari jag också, och jag hoppas att vi då skall kunna stödja varandra.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om möjligheterna att förebygga internationella terroristdåd, m. m.

Fru utrikesministern SÖDER erhöll ordet för att besvara herr *Wijkmans* (m) den 13 januari anmälda fråga, 1976/77:184, och anförde:

Herr talman! Herr Wijkman har frågat mig vilken den svenska regeringens reaktion är på frisläppandet i Frankrike av Abu Daoud och vilken inverkan jag tror att Frankrikes agerande kommer att ha på möjligheterna att förebygga internationella terroristdåd.

Jag vill till en början erinra om att vi från svensk sida sedan flera år tillbaka aktivt deltagit i det internationella arbetet för att bekämpa terrorismen. De överenskommelser som hittills har utarbetats på detta område är inte tillräckliga, och den svenska regeringen stöder arbetet på att vidareutveckla de gällande reglerna. Vi avser att senare denna månad underteckna en ny Europarådskonvention mot terrorism, och vi stöder det inom FN påbörjade arbetet på en internationell överenskommelse mot tagande av gisslan.

Onsdagen den
19 januari 1977

*Om möjligheterna
att förebygga
internationella
terroristdåd, m. m.*

Gällande överenskommelser på detta område bygger ofta på principen att den stat där en terrorist påträffas skall antingen utlämna honom till en annan stat eller åtala och bestraffa honom inom landet. Huvudsaken är att han inte går fri från påföljd.

När det gäller det konkreta fall som herr Wijkman berör i sin fråga till mig är det uppenbart att Frankrike haft att ta hänsyn till dels utlämningsavtalen med Förbundsrepubliken Tyskland och Israel, dels intern fransk lag. Om dessa tillämpningsfrågor saknar jag möjlighet att uttala mig.

Det är uppenbart att händelser av den typ varom här är fråga inskräper behovet av effektivare internationellt samarbete för att komma till rätta med terrorismen.

Herr WIJKMAN (m):

Herr talman! Först ett tack till utrikesministern för svaret på min fråga!

Terrorismen har svept över världen de senaste fem sex åren. Flygplanskapningar, bombattentat, tagande av gisslan, vilt skjutande bland civila – allt detta är händelser som avlöst varandra, flertalet dess värre inspirerade och utförda av palestinska terroristorganisationer.

Det kanske värsta dådet hittills är massakern i München. Bakom den kuppen ansågs Abu Daoud vara en av hjärnorna. Såväl den tyska som den israeliska säkerhetstjänsten hävdar att man har bevismaterial som definitivt binder Daoud till denna gärning. Detta bestrider visserligen Daoud själv – men vem skulle inte bestrida sådana anklagelser?

Varken tyskar eller israeler fick någon som helst chans att pröva sina bevis mot Daoud, detta trots att denna ryktbara person fredagen den 7 januari greps i Paris och fördes till häkte. Den franska "rättvisan" fick tala, och Daoud släpptes redan efter några dagar, bl. a. – uppseendeväckande nog – efter starka påtryckningar från Egyptens, Algeriets och Saudiarabiens ambassadörer. Daoud fick t. o. m., enligt tidningsrapporter, en ursäkt av den franska regeringen och flögs till Alger, givetvis i första klass!

Fransmännen har i olika uttalanden i efterhand försökt hitta juridiska motiv för sitt agerande. Statsrådet berör även detta. Entydiga uttalanden av västtyskar och israeler hävdar att det är fel och att Frankrike direkt brutit mot gällande utlämningsavtal. Daoud greps en fredagskväll och släpptes redan på tisdagen, trots att både Israel och Västtyskland ansökt om häktning för att resp. länder skulle få tid att ställa i ordning och översända begäran om utlämning. Normalt brukar en tidsfrist handla om 20–25 dagar. I detta fall var det inte ens fråga om fyra dagar.

Det här agerandet har väckt protester inte bara utanför Frankrike utan även inom Frankrike. Konsekvenserna på sikt är naturligtvis allvarliga. Alla vi som tyckte oss skönja ett mera beslutsamt internationellt agerande gentemot terrordåd av olika slag måste räkna fallet Daoud som ett bakslag. Vad skall inte terroristorganisationerna själva tro, när en man som Daoud, misstänkt för det kanske svåraste terrordådet hittills, släpps fri

på det här sättet? Vad är arbetet i Europa och i FN för gemensamma tag mot terrorismen värt, när ledande stater agerar som nu skett? Vad spelar Europakonventionen för roll? Det ligger nära till hands att betrakta förutsättningarna för en gemensam europeisk front mot terrorismen som strypta redan vid födseln.

Utrikesministern slutade sitt svar med att hänvisa till att händelser av det här slaget "inskräper behovet av effektivare internationellt samarbete för att komma till rätta med terrorismen". Indirekt uppfattar jag detta som kritik och beklagande av vad som skett. Det är naturligtvis angeläget att vi fortsätter att arbeta mot terrorismen och för konventionen, men man kan inte vara annat än pessimist i dag. Det minsta som kan begäras av oss andra är alltså protester mot agerande av det här slaget. Det måste stå klart för varje regering att feghet och undfallenhet gentemot olika terroriströrelser är detsamma som att indirekt stödja och uppmuntra terrorism.

Fru utrikesministern SÖDER:

Herr talman! Jag tror att vi alla nu och då kan gripas av pessimism inför de våldsdåd som på olika sätt breder ut sig över världen, inte minst inför terrorismen. Men vi får aldrig förtröttnas i vårt arbete att söka nå överenskommelser om en gemensam front mot terrorism, tagande av gisslan och förtryck i de former som nu är aktuella.

Jag vill upprepa att vi från den svenska regeringens sida oförtröttligt kommer att gå vidare i det här arbetet. Vi betraktar varje tillbud inte som ett bakslag utan som en uppfordran till fortsatt arbete för att bekämpa terrorism. Då måste vi också lägga stor vikt vid de konventioner som finns. Arbetet på en konvention för bekämpande av terrorism har ju pågått sedan länge i Europarådet, och den är nu färdig att tas fram för undertecknande. Med utgångspunkt i de händelser som nu har timat i Frankrike är det alldeles uppenbart att det är viktigt att den konventionen får en så bred uppslutning som möjligt från så många stater som möjligt. Först när vi har en gemensam uppfattning om hur vi skall bemöta terrorism kan vi nå det effektiva resultatet. Det är på den linjen vi fortsättningsvis kommer att arbeta. Huvudsaken är att den som utför terroristdåd inte går fri. Man måste följa de konventioner som finns. Samarbetet är alltså det viktigaste i de här frågorna.

Herr WIJKMAN (m):

Herr talman! Man kan ju spekulera i orsakerna till det som skedde i Paris de gångna veckorna. Det har varit mycket motsägelsefulla uppgifter i pressen. Fransmännen har sagt en sak, israelerna en annan, tyskarna en tredje. Runt om i världen, inte minst i Amerika, förekommer väldigt starka protesterörelser. Bl. a. behandlas i dag i den amerikanska senaten ett förslag till protestuttalande, som ett enigt utrikesutskott har lagt fram.

Det är väl tveklöst så att oljepolitiken spelar en roll. Vapenförsäljningar,

Onsdagen den
19 januari 1977

Om råvarutillgången för vissa sågverk i Norrlands inland

där Frankrike har varit mycket aktivt på den arabiska marknaden, spelar naturligtvis också en roll i detta sammanhang. Jag förstår att statsrådet inte vill göra en bedömning från talarstolen – i varje fall inte i dag – av vem som juridiskt har rätt i det aktuella fallet. Men jag måste ändå konstatera att här har Frankrike, med användande av allehanda juridiska motiv, släppt en gravt misstänkt person. Detta kan inte tjäna saken, nämligen bekämpandet av terrorism. När sådant inträffar gång efter gång, månad efter månad, år efter år, förvandlas man nästan själv till cyniker i varje läge.

Statsrådet talar om att vi skall se varje tillbud inte som ett bakslag utan som en uppfordran. Ja, jag tar fasta på det; vi får naturligtvis göra så. Men man kan inte bortse från att det arbete som hade kommit i gång på en gemensam europeisk konvention har försvårats – en konvention som man håller på att ratificera – och att det inte på ansenlig tid kan nå samma effekt som vi hade förhoppningar om för bara några veckor sedan. Det är en följd av vad som inträffade i Frankrike den 12 januari.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om råvarutillgången för vissa sågverk i Norrlands inland

Herr industriministern ÅSLING erhöll ordet för att besvara herr Lindbergs (s) den 7 december anmälda fråga, 1976/77:142, och anförde:

Herr talman! Herr Lindberg har frågat mig om jag avser att vidta åtgärder som skapar garantier för en tillräcklig råvarutillgång till skäliga priser för de små och medelstora sågverken i Norrlands inland.

Jag är medveten om att sågverksindustrin under år 1976, trots ett lågt kapacitetsutnyttjande inom branschen, i vissa fall har haft svårt att anskaffa råvara för sin produktion. Detta gäller, som herr Lindberg påpekar i sin fråga, bl. a. en del mindre och medelstora sågverk i Jämtlands län. Anledningarna härtill är flera, men sannolikt har den ökande andelen gallringar i avverkningarna spelat en betydande roll för det minskade utbudet på sågtimmer, liksom en ökad lagring av sågtimmer hos framför allt de större sågverken vid kusten. Genom en trolig reducering av lagren under år 1977 till följd av en fortsatt, relativt låg virkeskonsumtion inom skogsindustrin som helhet tror jag emellertid att utbudet under år 1977 bättre kommer att anpassa sig till efterfrågan. Jag anser det därför inte påkallat att föregripa pågående utredningar om skogsindustrins och skogsbrukets utveckling genom att nu föreslå några strukturpåverkande åtgärder. Den styrmekanism för skogsindustrins utbyggnad som redan finns i 136 a § byggnadslagen räcker enligt min mening t. v. för att tillgodose kraven på en regionalt balanserad industriutveckling.

Herr LINDBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på min fråga.

Eftersom den konkreta innebörden av svaret är ett nej på min fråga förstår väl var och en att jag inte kan vara nöjd med det. Industriministern demonstrerar återigen regeringens ovilja att angripa de strukturproblem som finns inom olika delar av vår industri. Industriministern hoppas att den rådande konjunkturen skall skapa balans i efterfrågan och utbud när det gäller sågtimret. Nu råkar det tyvärr inte vara så, eftersom sågverken fortsätter att producera på lager för att kunna bereda sina anställda sysselsättning, och då kvarstår problemet med bristen på sågtimmer. Fortfarande är situationen för flera sågverk i Jämtlands län mycket bekymmersam. Sågtimret fraktas ur länet för att förädlas på annat håll i landet. Flera av sågverken hankar sig fram, och faran för driftstopp är överhängande.

För att belysa det paradoxala i situationen kan jag nämna att vid Nederhögens såg har man varit tvungen att friställa fem anställda på grund av råvarubrist. Av samma skäl hotas flera sågverk av driftstopp. Ändå ligger Nederhögen så att säga bokstavligen mitt i skogen. Om sågen skulle tvingas att slå igen blir det ytterst svårt att lokalisera någon annan sysselsättning till Nederhögen.

Vi upplever nu att sågverk, som för endast några år sedan uppfördes med hjälp av lokaliseringsmedel för att skapa sysselsättning i utsatta bygder, hotas av driftstopp på grund av att råvaran transporteras från bygden för att förädlas på annat håll. Det rimmar illa med de regionalpolitiska målsättningar vi alla har varit överens om.

Exempel på köpsågverkens svårigheter med råvaran kan också hämtas från andra håll i landet. För kort tid sedan tvingades en tämligen ny-uppförd sågindustri i Vansbro att varsla om permitteringar. Orsak: brist på råvara. För ca en vecka sedan tvingades ett sågverk i Alvesta att begära sig i konkurs. Orsaken var till stor del bristen på råvara. Exemplet kunde fortsätta.

Jag har med det sagda velat belysa att köpsågverkens problem kvarstår, och det är problem som måste lösas snabbt. Jag vill därför ställa en följdfråga till industriministern: Anser inte statsrådet sågverkens regionala struktur så värdefull att bevara för att trygga sysselsättningen i berörda bygder att han är beredd att omedelbart vidta åtgärder för att trygga köpsågverkens råvaruförsörjning? Om industriministern är tveksam hur han skall angripa problemet kan han finna uppslag i den socialdemokratiska motion i nämnda fråga som nyligen avlämnats till riksdagen.

Hänvisningen till 136 a § byggnadslagen tror jag vi kan lämna därhän, eftersom industriministern själv i ett svar till Träindustriarbetareförbundets avdelning i Jämtland har redovisat att det finns en överkapacitet vid redan befintlig sågindustri.

Nr 56

Onsdagen den
19 januari 1977

Om råvarutillgången för vissa sågverk i Norrlands inland

Onsdagen den
19 januari 1977

Om råvarutillgången för vissa sågverk i Norrlands inland

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Herr Lindberg hänvisar till en nyligen väckt socialdemokratisk motion och de förslag till lösningar som där finns. Det var ju väl att herr Lindberg inte hänvisade till den i går väckta motionen om en alternativ budget, där man föreslår en arbetsgivaravgiftshöjning som drabbar dessa företag i Norrlands inland speciellt hårt och som direkt kan ses som ett svårt slag från oppositionens sida mot strävandena att värna om sysselsättningen vid dessa inlandssågverk.

Det är betecknande för situationen när det gäller råvarutillgången att den varierar från plats till plats och från sågverk till sågverk. När vi från industridepartementets sida närmare har analyserat situationen har det visat sig att förhållandena är mycket beroende av de affärsrelationer som vederbörande sågverk har upparbetat under årens lopp. Det är alldeles uppenbart att det ligger problem i att det finns en dominans, t. ex. i Härjedalen, av kustbolag när det gäller skogsinnehavet och att dessa bolag först tillgodoser sina egna industrier innan de låter de lokala sågverken få del av råvarufångsten. Men det är problem som jag tror att den ansvarskännande industrin nu är medveten om och kommer att lösa. Av regionalpolitiska skäl är det angeläget att slå vakt om den lokalt placerade sågverksindustrin.

Herr LINDBERG (s):

Herr talman! Tiden tillåter inte att jag ger mig in på en diskussion om några alternativa budgetförslag. Jag skall be att få hålla mig till ämnet.

Vi kan vara överens om, herr industriminister, att det här är ett angeläget problem, eftersom sågverken har en regional struktur som skapar sysselsättning som skulle vara ytterst svår att ersätta om sågverken skulle tvingas lägga ned verksamheten.

Vi kan också vara överens om att det finns många skiftande orsaker till den uppståndna situationen. Men det talar inte emot att man snabbt försöker lösa problemet – det talar snarare för det.

Ute i länen har man en helt annan syn på dessa frågor än vad industriministern har. Enligt de rapporter jag har fått börjar man i flera län planera att skapa råvaruramar för resp. län. Jag förstår att det känns angeläget, men det vore olyckligt om varje län för sig skulle börja planera råvaruförsörjningen inom sina gränser. Länsgränser och råvaruförsörjningsområden sammanfaller nämligen inte. Här måste i stället åstadkommas en total samordning, om man skall kunna lösa problemen tillfredsställande. Det kan inte ske på annat sätt än genom ett centralt inflytande över hur virket fördelas.

Det är angeläget att man omedelbart angriper detta problem. Det kan inte vänta tills regeringen framlägger sin totala plan för hur man skall lösa strukturbranschfrågorna. Innan dess har många av sågverken tvingats lägga ned, och det vore djupt olyckligt.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Jag tror inte att råvarusituationen kommer att få så genomgripande följder för småsågarna. Man skall ha klart för sig att det klimat vi nu har i mycket är en produkt av den överhettade konjunkturen på detta område 1974. Vi har all anledning att under innevarande år emotse en bättre balans när det gäller råvarutillgång och avsättning.

Herr Lindberg talar för ett ökat centralt inflytande. Jag kan utan vidare deklarera att jag inte tror på centralstyrning i detta sammanhang. Om herr Lindberg frågar de sågverk han ömmar för i detta speciella avseende, så skall han finna att det inte är någon centralstyrning de eftersträvar.

Dessutom finns det en viss inkonsekvens i herr Lindbergs argumentering för en centralstyrning av råvaruströmmarna redan nu. Jag trodde det fanns en bred politisk enighet bakom strävandena att låta skogsutredningen arbeta färdigt och att använda detta år till att försöka arbeta fram ett näringspolitiskt program för skogsbruket, så att vi 1978 skall ha ett bättre underlag för att arbeta fram mera långsiktiga riktlinjer för hur man skall klara skogsindustrins råvaruförsörjning.

Herr LINDBERG (s):

Herr talman! Den rapport jag har fått i dag från näringen talar för att sågverksindustrin väntar sig en stigande efterfrågan på sina produkter. på grund av att köparna i omvärlden har ett lager som understiger normallagret. Hur snabbt efterfrågan kommer att stiga är det väl ingen som vet. Men det genomgående problemet inom köpsågverken är nu hur man skall klara råvaruförsörjningen. Det tycker jag herr Åsling borde ha möjligheter att bli informerad om.

Vad jag talar om är inte centralstyrning, herr Åsling, utan en central samordning av arbetet att försöka lösa de här problemen. Vi bör väl ändå kunna vara överens om att det är angeläget. Herr Åsling har ju möjlighet att försöka påverka de berörda parterna så att de på frivillig väg försöker komma överens om hur råvaruströmmen skall fördelas till dess det finns ett utredningsmaterial för bedömning av hur problemet skall angripas. Det finns ingen anledning att på grund av pågående utredningar sitta med händerna i kors – i avvaktan på ett bättre beslutsunderlag kan man göra ansträngningar för att lösa de näraliggande problemen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om vissa företagsfusioner inom glasindustrin

Herr industriministern ÅSLING erhöll ordet för att besvara fru Nordlanders (vpk) den 17 december anmälda fråga, 1976/77:162, och anförde:

Herr talman! Fru Nordlander har med anledning av planerna på bil-

*Om vissa företags-
fusioner inom
glasindustrin*

dandet av ett nordiskt planglasföretag frågat mig om det aktuella holdingbolagets placering varit föremål för behandling i kontakterna med det franska företaget Saint Gobain, majoritetsägare i det nybildade holdingbolaget, och om regeringen i detta hänseende varit beredd verka för de fackliga ståndpunkterna.

Frågan om holdingbolagets nationella hemvist har varit föremål för behandling i de överläggningar som representanter för industridepartementet haft med företrädare för Saint Gobain. Regeringen har accepterat en uppläggning som innebär att holdingbolaget placeras i Danmark. Detta har dock skett först sedan det franska företaget, som äger aktiemajoriteten i AB Emmaboda Glasverk, skriftligen gjort långtgående utfästelser vad gäller sysselsättningen i Emmaboda kommun. Bl. a. bildar Saint Gobain ett särskilt utvecklingsbolag med uppgift att finna nya, sysselsättningskapande verksamheter i kommunen. Utfästelserna har arbetats fram i nära kontakt med de fackliga organisationerna vid Emmaboda Glasverk. Dessa har enligt uppgift samtliga ställt sig bakom den överenskomna uppläggningen.

Fru NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret på min fråga, även om den konkreta frågeställningen är överspelad. Redan den 23 december kunde vi läsa i pressen att industriminister Åsling hade givit sitt godkännande till att holdingbolaget Uniglas bildades och lokaliserades till Danmark.

När vpk besökte Emmaboda den 13 december hade de anställda vid glasverket fortfarande förhoppningar om en förläggning av bolagets administrativa ledning till Emmaboda – detta sedan industriministern den 28 oktober i svar på frågor i riksdagen hade deklarerat att tid var bestämd för överläggningar i ärendet med kommunen, facket och företaget. Information hade enligt industriministern också infordrats från det franska moderbolaget för regeringens bedömning av aktiva åtgärder.

Nu är frågan alltså avgjord. Bolagets säte blir Köpenhamn. Många problem kvarstår därmed för de anställda i Emmaboda. Visserligen krävde regeringen, som nämns i svaret, att Saint Gobain står kvar vid den sysselsättningsgaranti som gavs i december 1973, dvs. att de 680 antällda vid Emmaboda Glasverk – fackföreningens uppgift är 700 – skall få fortsatt arbete. I dag är ca 600 sysselsatta på glasverket, vilket betyder en minskning med nära 15 %. Det är alltså en garanti med prutmán.

Vidare skall Saint Gobain satsa 5 milj. kr. i ett utvecklingsbolag för att skaffa ersättningsindustri, om antalet anställda på glasverket minskar. Då vill jag ställa ett par frågor som intresserar de anställda och som har stor betydelse för dem:

Blir utvecklingsbolaget fristående från holdingbolagets inflytande? Utvecklingsbolaget skall ta kontakter med småföretag och privatpersoner som har idéer eller förslag som är möjliga att utveckla. Kommer Saint Gobain att behålla aktiekontrollen över de företag som etableras?

Dessa frågor hör enligt de anställda vid Emmaboda samman med sysselsättningsgarantin.

Alltför ofta har de anställda i vårt land fått erfara att nyetablerade företag med statligt stöd lagts ned efter en kort tid när pengarna förbrukats. De anställda vid Emmaboda Glasverk vill ha garantier som håller. Kan de få sådana i dag av industriministern?

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Utvecklingsbolaget har ju bildats av Saint Gobain och är så till vida fristående från holdingbolaget som detta har flera intressenter. Det är en utfästelse som Saint Gobain gjort i de förhandlingar som bedrivits med industridepartementet.

När det sedan gäller de direkta utvecklingsprojekt som utvecklingsbolaget kan komma att engagera sig i har man självfallet inte i detalj gått in på att fastlägga ägarförhållandena i olika, ännu så länge hypotetiska utvecklingsprojekt. Men jag vill betona att det franska moderbolaget gjort en rätt betydande egen insats i sammanhanget. Det tyder på att man också är beredd att ta en väsentlig del av ansvaret för utvecklingsbolagets fortsatta verksamhet. Vi har under alla förhållanden bedömt detta förfarande från Saint Gobains sida som lovvärt. Det bör kunna ge väsentliga bidrag till sysselsättningen i framtiden.

Jag vill betona att de fackliga organisationerna också har anslutit sig till den här uppgörelsen, och det var en förutsättning för att vi från industridepartementets sida skulle kunna acceptera uppgörelsen.

Fru NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Jag får väl tolka det industriministern nu sade som positiva svar på de frågor jag ställde.

Genom den här fusionen kontrollerar holdingbolaget 2 450 anställda i Sverige, Norge och Danmark. Det är också holdingbolaget som håller i pengarna, fördelar resurserna och styr utvecklingen, naturligtvis efter vad som ger den största utdelningen på kapitalet.

Det pågår i dag en strukturrationalisering inom hela glasindustrin. Regeringen satsar också pengar på denna strukturrationalisering. Emmaboda kommer naturligtvis inte att ställas utanför, och ingen vet hur många som kommer att drabbas av den rationaliseringen och när det kommer att ske.

Karl-Henrik Pettersson vid industridepartementet, som skött förhandlingarna med Saint Gobain, säger: "Uppgårelsen skapar stabilitet för en tid, men man kan aldrig säga att problemet är löst för hela branschen. Om Saint Gobain skulle uppleva den svenska glasmarknaden som olönsam kan varken utvecklingsbolaget eller garantin hindra företaget från att 'dra sig tillbaka'."

Detta är naturligtvis oroande. De anställda är medvetna om att det alltid är lönsamheten som avgör den privata företagsamheten. En fråga som är berättigad och som ställdes av den fackliga organisationen i Em-

maboda när vi var där men som det kanske inte är rätt att ställa till den nuvarande regeringen är denna: Varför tog inte staten över glasbruket i första omgången utan gick med på fusionen? Emmaboda är ju ingen engångsföretelse, och den nuvarande regeringen kommer väl att ställas inför samma situation. Därför är det de anställdas förhoppning att man följer denna fråga på ett för deras del positivt sätt.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! När fru Nordlander talar om att lönsamheten är avgörande för tryggheten för de anställda i privata företag, vill jag ändå till sist säga att det gäller all verksamhet, eftersom lönsamheten är ett uttryck för om en produkt går att sälja. Därvidlag skiljer sig inte ett statligt företag från ett enskilt. Även ett statligt företag – om man nu leker med tanken på ett statligt engagemang i denna bransch – måste grundas på förutsättningen att produktionen går att avsätta, dvs. att den är lönsam. Det förändrar alltså inte bilden.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om en kartläggning av fritidsbåtsbranschen

Herr industriministern ÅSLING erhöll ordet för att besvara herr *Johanssons* i Arvika (s) den 17 december anmälda fråga, 1976/77:163, och anförde:

Herr talman! Herr Johansson i Arvika har frågat mig om jag avser att vidta åtgärder som syftar till en kartläggning av fritidsbåtsbranschen och i anslutning därtill lägga fram förslag för att trygga hotade anställningar inom detta område.

Försäljningen av fritidsbåtar i Sverige har ökat kraftigt under de senaste åren vilket lett till en rad stora satsningar på tillverkningsidan inom branschen. Härigenom har en viss överkapacitet uppkommit. Detta tillsammans med en nedgång i efterfrågan på fritidsbåtar både i Sverige och utomlands har lett till svårigheter för vissa tillverkare.

De varsel som herr Johansson tar upp i sin fråga beror sannolikt på den nedgång i orderingången som har blivit följderna av efterfrågebortfallet. Varslen berör orter och regioner som även i övrigt har ett utsatt sysselsättningsläge. Regeringen kommer därför att noga följa utvecklingen inom de berörda företagen. Däremot ser jag inte för dagen något behov av en särskild kartläggning av fritidsbåtsbranschen.

Herr JOHANSSON i Arvika (s):

Herr talman! Jag vill tacka industriministern för att jag fått svar på min fråga. Anledningen till att jag har ställt frågan är bl. a. de varsel om mycket omfattande personalinskränkningar som utfärdats vid flera av de företag som tillverkar småbåtar och fritidsbåtar här i landet. Möln-

lycke Marin har exempelvis varslat om uppsägning av 134 anställda i Åmål och Lysekil, och Albin Marin i Kristinehamn har varslat för 150 anställda.

Småbåtstillverkningen i Sverige uppgick under 1976 till 342 milj. kr. och har således blivit en ganska stor bransch. Det finns f. n. 30–35 större företag inom branschen som tillverkar båtar i industriell omfattning. Men utöver dessa skall det enligt uppgift finnas ytterligare över 200 tillverkare, och dessutom förekommer en ganska betydande import av båtar hit till landet.

Den här branschen är ganska risig. Det finns tillverkare som förfogar över moderna och ändamålsenliga fabrikslokaler, men det finns också en tillverkning av båtar i ytterst provisoriska lokaler. Detta skapar en obalans i konkurrensförhållandena mellan företagen. Det finns inga klara riktlinjer för samhällets engagemang inom båtbranschen. Därför uppstår ibland det förhållandet att staten via företagareföreningarna får gå in med pengar för att rädda företag som har avsättningssvårigheter samtidigt som man beviljar statliga krediter till företag som nyetableras inom samma bransch.

Från Sweboat, som är branschorganisation för båttillverkarna, har man i en tidningsartikel uppgett att branschens "guldår" från början av 1970-talet är slut och kommer inte åter. I en artikel i Veckans Affärer förra veckan sägs också från sakkunniga inom branschen att det fordras en kraftig strukturomvandling. Det finns, menar man, en bestående överkapacitet på ca 50 %.

I Kristinehamn skall 150 anställda sägas upp från sina jobb i mitten av detta år. Det finns givetvis anledning att fråga vad industriministern har tänkt vidta för speciella åtgärder för dessa människors vidkommande och för deras möjligheter att få en säker anställning i framtiden.

Jag tror inte man kan säga att den kris som nu finns inom småbåtsindustrin enbart är konjunkturbetonad. Den har också till en del uppkommit av de orsaker som jag här har refererat till. Det finns ett klart behov av att regeringen så snart som möjligt tittar närmare på denna bransch. Det finns nämligen anställda och kommuner som har satsat på denna bransch för sin framtid, och de är oroade över de dystra utsikter som råder i dag.

Jag är inte riktigt nöjd med industriministerns svar, därför att det löser inte de långsiktiga problemen. Jag efterlyser alltså mer konkreta besked om åtgärder.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Vår bedömning är alltså att man genom att nu göra en totalöversyn av branschen inte kan nå det syfte som herr Johansson i Arvika har med sin fråga. Däremot – och det vill jag starkt betona – är vi beredda att med alla de regionalpolitiska och arbetsmarknads-politiska medel som riksdagen har ställt till vårt förfogande medverkar till att skapa anställningstrygghet eller att ordna alternativa sysselsättningstillfällen för de människor som blir friställda inom denna bransch.

Onsdagen den
19 januari 1977

*Om en kartläggning
av fritidsbåtsbran-
schen*

Herr JOHANSSON i Arvika (s):

Herr talman! Men när sakkunniga bedömare från denna bransch tycks vara på det klara med att här finns en stor överkapacitet och även en del risiga förhållanden, vilket jag försökte belysa i mitt tidigare inlägg, är inte detta då motiv nog för att man verkligen skall engagera sig i dessa frågor litet djupare? Man kan väl inte bara låta tiden gå och hoppas och tro att alla problem löser sig när konjunkturen vänder. Det gäller nämligen mer långsiktiga problem.

Jag vill åter framhålla att här finns människor och kommuner som har satsat på dessa industrier och trott att de skulle ge en stadigvarande sysselsättning och verksamhet. Dessa människor och kommuner kanske får finna sig i – om regeringen förhåller sig passiv – att deras företag slås ut från denna bransch, vilket givetvis äventyrar anställningstryggheten och verksamheten på resp. orter.

Industriministern borde ha tagit detta problem litet mer på allvar. Ta gärna kontakt med företagarföreningarna. Jag tror att industriministern då snart skulle få klart för sig att dessa till stor del instämmer i de argument som jag här har framfört.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Vi tänker inte sitta passiva i detta sammanhang lika litet som när det gäller andra strukturproblem som vi nu möter i svenskt näringsliv. Om herr Johansson i Arvika tror att vi skall gå in med ett speciellt skräddarsytt strukturstöd till just denna bransch, vill jag framhålla att det inte är aktuellt. Det har jag också sagt i mitt svar.

Den enkla sanningen är att länsarbetsnämnden redan har tagit upp en diskussion om dessa problem. Vi är väl medvetna om dem. Det gäller f. ö. inte bara Kristinehamn utan hela branschen. Vi har inriktat oss på att nu hjälpa till med anpassningen och den eventuellt nödvändiga neddragningen av sysselsättningen i denna bransch för att på ett lämpligt sätt skapa alternativa sysselsättningstillfällen.

Om herr Johansson menade att vi skulle ge oss in på att åstadkomma ett direkt branschsstöd till just denna bransch, är mitt svar nej.

Herr JOHANSSON i Arvika (s):

Herr talman! Nej, herr industriminister, jag är inte vid detta tillfälle ute efter något speciellt branschstöd till denna industri. Jag är i första hand ute efter att man på ett annat sätt skall gå in och verkligen inventera de problem som kommer att uppstå för denna industri i framtiden.

Jag är väl medveten om att man naturligtvis får använda de arbetsmarknadspolitiska medel som den nuvarande regeringen har till sitt förfogande och som den tidigare regeringen har lämnat efter sig till värde för detta land, sätta in de åtgärderna och från de utgångspunkterna försöka attackera de uppkomna problemen i Kristinehamn, Åmål, Lysekil och

på andra ställen i landet. Jag förutsätter att industriministern verkligen tar krafttag för att se till att de människor som nu är uppsagda får alternativa sysselsättningar så snart som möjligt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om åtgärder för att hindra kapitalexport och industriutflyttning

Herr industriministern ÅSLING erhöll ordet för att besvara herr *Hermanssons* (vpk) den 26 november anmälda interpellation, 1976/77:55, till herr statsministern, och anförde:

Herr talman! Herr Hermansson har frågat statsministern vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att stoppa industriutflyttningen och kapitalexporten, vilka konkreta åtgärder regeringen förbereder för ersättningsindustrier till de orter som särskilt drabbats av industriutflyttningen samt vilka konkreta åtgärder regeringen förbereder med anledning av L M Ericssons planer på en kraftig nedskärning av antalet arbetsplatser under nästa år. Interpellationen har överlämnats till mig för att jag skall besvara den.

Flera svenska multinationella företag har under senare år påtagligt ökat sin sysselsättning utomlands, medan industrissysselsättningen totalt i Sverige sedan 1965 minskat något. Riksbankens tillståndsgivning för direkta investeringar utomlands har som påpekats i interpellationen legat över en miljard kronor årligen under 1970-talet. Det bör dock i detta sammanhang understrykas att dessa siffror innefattar länefinansiering utomlands. Den totala utlandsfinansieringen av investeringarna i utlandet har under åren 1974 och 1975 legat vid omkring 60 %, varför den faktiska kapitalexporten från Sverige dessa år således varit avsevärt lägre.

Utlandsinvesteringarna svarar i dag för ca 15 % av de totala investeringarna inom svensk industri. Utlandsinvesteringarna är i betydande utsträckning koncentrerade till ett mindre antal större svenska internationellt verksamma koncerner. De utmärks av en lång internationell erfarenhet och av att de är mer exportinriktade än svensk industri i övrigt.

Det bör framhållas att utlandsproduktionen från denna utgångspunkt överskattas när en jämförelse knyts till sysselsättningen i stället för exempelvis till förädlingsvärdet. Tillverkning i produktionsbolag utomlands kan på goda grunder antas vara mer arbetsintensiv än i Sverige. Svenska internationellt verksamma företag förlägger nämligen i betydande utsträckning mindre kvalificerad produktion utomlands.

Mot denna bakgrund vill jag inledningsvis ge några allmänna och mer principiellt inriktade synpunkter som svar på herr Hermanssons interpellation.

En presentation begränsad till totalsiffror ger lätt en förenklad och snedvriden bild av verkligheten. Samtidigt som svensk industri i sin

Nr 56

Onsdagen den
19 januari 1977

*Om åtgärder för att
hindra kapitalex-
port och industriut-
flyttning*

Onsdagen den
19 januari 1977

*Om åtgärder för att
hindra kapitaalex-
port och industriut-
flytning*

helhet haft svårt att vidmakthålla sin sysselsättning har svenska multinationella företag kunnat öka sysselsättningen i Sverige. Koncerner med produktion i utlandet ökade sysselsättningen här hemma med 8 % mellan år 1970 och 1974, då industrisysselsättningen totalt i stort sett var oförändrad. L M Ericsson faller här väl in i det allmänna mönstret. Även om koncernens expansion huvudsakligen ägt rum utomlands har också antalet anställda i Sverige ökat under den senaste femårsperioden, vilket bl. a. framgår av de uppgifter som herr Hermansson redovisar i sin interpellation.

Svenska företags etableringar av försäljnings- och tillverkningsbolag är ofta ett led i koncernernas strävanden efter att vidmakthålla sin internationella konkurrenskraft på exportmarknader. De svenska utlandsinvesteringarna är därför i stor utsträckning defensiva till sin karaktär i den meningen att aktiva marknadsföringsinsatser genom egna försäljningsbolag och tillverkning i egna produktionsbolag utgör ett väsentligt alternativ för att bibehålla uppnådda marknadspositioner. Sådana investeringar kan därför bidra till att trygga sysselsättningen i Sverige. I många länder är alternativet till lokal tillverkning ofta att helt lämna en marknad till följd av restriktiva handelshinder, krav på lokal produktion vid offentlig upphandling etc. Utlandsetablering möjliggör vidare exportförsäljning från moderföretagen till utländska dotterföretag. Betydelsen av denna typ av exportförsäljning framgår av en undersökning som utförts av statistiska centralbyrån i samråd med koncentrationsutredningen. Undersökningen visar att inomkoncerntransaktioner, dvs. transaktioner mellan företag inom samma koncern, år 1973 svarade för 30 % av det totala svenska exportvärdet.

Det förtjänar också att påpekas att denna internationalisering av företagandet i sig medverkar till en arbetsfördelning länderna emellan baserad på varje lands särskilda förutsättningar.

Att företagandets internationalisering medfört betydande samhälls-ekonomiska fördelar hindrar inte att svårigheter kan uppkomma till följd av denna utveckling. Regeringen har stor förståelse för den oro som bl. a. fackliga organisationer gett uttryck för när det gäller de multinationella företagens verksamhet. Den statssekreterargrupp som tillsatts för att följa dessa företags verksamhet, f. n. under min ledning, kommer att fortsätta sitt arbete med att kontinuerligt bedöma de samhälls-ekonomiska effekterna av internationellt företagande och föreslå de åtgärder som kan anses vara påkallade.

Som svar på herr Hermanssons fråga vad avser åtgärder för att stoppa industriutflytning och kapitalexport vill jag hänvisa till de ändringar som vidtogs i valutalagstiftningen den 1 juli 1974. Genom dessa ändringar vidgades den penningpolitiska prövningen av svenska direktinvesteringar utomlands till att omfatta också en bedömning utifrån industri- och sysselsättningspolitiska synpunkter. I samband härmed utvidgades valuta-styrelsen till att också innefatta representanter för arbetsmarknads- och industridepartementen liksom två representanter för de anställdas or-

Onsdagen den
19 januari 1977

*Om åtgärder för att
hindra kapitlex-
port och industriut-
flyttning*

ganisationer. Vid bedömningen av enskilda tillståndsärenden har en positiv bedömning från lokalt fackligt håll tillmätts stor betydelse. Det är min uppfattning att den nuvarande tillståndsprovningen av direktinvesteringar utomlands fungerar tillfredsställande utifrån övergripande samhällsekonomiska synpunkter.

På frågan om åtgärder för ersättningsindustrier till orter som särskilt drabbats av industriutflyttning vill jag allmänt understryka företagets roll och ansvar. Det tillkommer dem att i fall som de nu aktuella ta initiativ till ersättande sysselsättning och produktion. Staten har här en dubbel uppgift. För det första har staten att tillse att företagen tar sitt eget ansvar bl. a. i fråga om att skapa alternativa sysselsättningsmöjligheter för att komma till rätta med de svårigheter som kan uppkomma. För det andra är det naturligt och nödvändigt att regeringen medverkar till att begränsa de anpassnings- och omställningsproblem som följer av internationella konjunktur- och strukturförändringar. Genom lokaliseringsstöd, skattepolitik, ekonomisk-politiska insatser etc. kommer regeringen att aktivt verka för att bl. a. uppnå full sysselsättning och en ökad regional balans.

Jag har i ett tidigare svar på en interpellation av herr Franzén om nedläggningen av L M Ericssons kabelverk i Älvsjö framhållit att företaget utfäst sig att försöka finna arbete inom koncernen för alla berörda. Jag har också erfarit att man bildat en arbetsgrupp under koncernföretagsnämnden för att gemensamt analysera konsekvenserna för företaget och dess anställda i den nu uppkomna situationen. Mot denna bakgrund finns f. n. ingen anledning för regeringen att förbereda några särskilda åtgärder. Jag vill än en gång understryka att det i första hand är L M Ericssons uppgift att genom att utveckla nya produkter och marknader trygga sysselsättningen inom koncernen såväl i Sverige som utomlands. Företagets ansökningar om ytterligare utlandsinvesteringar kommer att, inom ramen för valutalagstiftningen, bedömas bl. a. mot bakgrund av vad jag tidigare sagt om valutastyrelsens prövning av ansökningarna om direkta investeringar utomlands.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! De allvarliga problem som jag tagit upp i min interpellation har sedan denna framställdes den 26 november förra året ännu mera tillspetsats. Nya data har kommit fram som visar att de tendenser jag berört tilltagit i styrka. I bil. 17 till den nya budgetpropositionen redovisas en nedgång i industrisysselsättningen för 1976 inom Sverige med 28 000 personer – det är en preliminär siffra. I finansplanen förutses en minskning i samma takt av antalet anställda inom industrin under 1977, dvs. med mellan 20 000 och 30 000 personer. Av riksbanken lämnade tillstånd till direkta svenska investeringar i utlandet uppgick år 1976 till inte mindre än 3 476 milj. kr. mot 2 303 milj. kr. året förut, således en mycket kraftig tillväxt.

Denna utveckling försiggår alltså samtidigt som svenska staten enligt

Onsdagen den
19 januari 1977

*Om åtgärder för att
hindra kapitaalex-
port och industriut-
flyttning*

regeringens åsikt skall gå ut på den internationella lånemarknaden. Det talas om nödvändigheten av att uppta utlandslån av storleksordningen 10–15 miljarder kronor.

Industriministern förefaller i sitt svar på min interpellation helt obekymrad av dessa stora problem. Jag tvingas dra slutsatsen att samma obekymrade inställning också präglar regeringen som helhet.

Men inte nog med att herr Åsling förefaller obekymrad av problemen. Hans svar till mig är i många stycken utformat som en försvarsskrift för de s. k. multinationella företagens, dvs. de imperialistiska koncernernas, verksamhet och politik. Detta är alltså centerpartiets linje i regeringsställning. Det är värdefullt att få det så klart uttryckt.

Herr Åsling hävdar i interpellationssvaret:

1. att vad han kallar "företagandets internationalisering" – det är typiskt att han använder denna eufemism som uppfunnits av de imperialistiska koncernernas försvarsadvokater – medfört betydande samhälls-ekonomiska fördelar. Men detta hindrar inte, tilläggs det något platt i svaret, att "svårigheter kan uppkomma till följd av denna utveckling";

2. att internationaliseringen av företagandet – åter samma term – "i sig medverkar till en arbetsfördelning länderna emellan baserad på varje lands särskilda förutsättningar";

3. att svenska storföretags utflyttning av kapital och industriproduktion från Sverige till utlandet "kan bidra till att trygga sysselsättningen i Sverige".

Samtliga dessa tre påståenden är, såvitt jag förstår, till övervägande del felaktiga. De stora imperialistiska koncernernas väldiga ekonomiska tillväxt och maktökning kan inte alls betecknas som arbetsfördelning länderna emellan, "baserad på varje lands särskilda förutsättningar". Att de internationella koncernerna allmänt talat skulle medföra samhälls-ekonomiska fördelar är någonting som är fullständigt obevisat och torde vara felaktigt. Den omfattande litteratur som finns om de s. k. multinationella företagen har i varje fall haft svårt att hitta dessa samhälls-ekonomiska fördelar och i stället haft mycket lätt att beskriva farorna för en sund samhällsekonomisk utveckling av den väldiga maktkoncentrationen. Herr Åslings ståndpunkt i denna fråga förvånar så mycket mera som det bara är ett par tre månader sedan den borgerliga regeringen i sin regeringsförklaring sade sig vilja bekämpa maktkoncentration. Är detta redan ett passerat stadium?

Det är också felaktigt att allmänt påstå att utflyttningen av kapital och industri från Sverige tryggar sysselsättningen inom landet. Det material herr Åsling anför för att styrka sin åsikt är att transaktioner inom samma koncern 1973 svarade för 30 % av det svenska exportvärdet och att de stora svenska företag som mest ökat sin sysselsättning i utlandet också kunnat öka sysselsättningen inom Sverige under en viss tidsperiod.

Men detta bevisar ju ingenting om något allmänt samband som herr Åsling påstår skulle finnas. De största svenska företagen har ökat sin sysselsättning både i Sverige och i utlandet, men de har ökat den avsevärt

*Om åtgärder för att
hindra kapitlex-
port och industriut-
flyttning*

mycket snabbare i utlandet. L M Ericsson, som jag speciellt tagit upp i interpellationen, visar ju detta mycket klart. När herr Åsling hänvisar till de uppgifter om L M Ericsson som jag har anfört, bestyrker han alltså inte på något som helst sätt sina egna teser. Hur har det varit och hur blir det inom L M Ericsson? Av en total personalökning under fem år på 22 000 personer föll inte mindre än 19 600 på arbetsplatser utanför Sverige och bara 2 400 på arbetsplatser inom landet. Nu pågår en kraftig nedskärning av arbetsstyrkan på L M Ericssons fabriker i Sverige. Under förra året uppgick minskningen till inte mindre än 2 800 arbetare, och den siffran gäller endast de kollektivavtalsanställda. Om de planerade nedskärningarna under 1977 har det lämnats olika uppgifter. Siffran 2 000 har nämnts. Man tar säkert inte mycket fel, om man förmodar att antalet arbetare kommer att skäras ned från över 15 000 som det var 1974 till ungefär 10 000, alltså med i runt tal en tredjedel. Det är den utvecklingen som hotar när det gäller L M Ericsson.

Regeringen har ingenting att säga om detta annat än att det bildats en arbetsgrupp under koncernföretagsnämnden och att företaget utläst sig att försöka finna arbete inom koncernen för alla berörda. Omflyttningar har också börjat. En del företagsenheter skall läggas ned inom de närmaste månaderna, en del arbetare erbjuds sämre jobb än de haft tidigare, och så hoppas företaget att de skall sluta sin anställning. Sådant kallas naturlig avgång. Även för arbetsledare och tjänstemän blir problemen svåra. Stockholmsregionen drabbas av en ny åderlåtning på produktiva arbeten. Även flera orter ute i landet drabbas. De sysselsättningsproblem som uppkommer är större än vad L M Ericssons egna siffror anger. Dit måste också adderas problemen för många småföretagare som haft kontrakt på legoarbeten med företaget – kontrakt som nu undan för undan sägs upp.

Det räcker inte att allmänt tala om att företagen måste ha ett ansvar för sysselsättningen. Det avgörande är ju: Hur skall detta ansvar utkrävas? Jag vill ha ett svar av industriministern på det.

Herr talman! Den här debatten berör mycket stora problem, som det blir anledning att många gånger återkomma till. Vad det gäller är inte den ena eller andra siffran, om en typ av jämförelse överskattar utvecklingen och en annan underskattar den, så som industriministern tycks vilja föra diskussionen i början av interpellationssvaret. Det avgörande är ju i stället de faktiska verkningar för människorna i det här landet som uppstår. Där vill jag ha klart besked när det gäller några frågor, och det är viktigt, därför att de belyser på avgörande avsnitt regeringens inställning:

1. Medger industriministern att det finns en tendens till utflyttning av svensk industrisysselsättning till utlandet?
2. Medger industriministern att tendensen när det gäller svenska direkta investeringar i utlandet är en betydande ökning?
3. Är industriministern medveten om att denna kapitlexport till övervägande delen sker genom de största svenska företagen, vilka represen-

Onsdagen den
19 januari 1977

*Om åtgärder för att
hindra kapitlex-
port och industriut-
flyttning*

terar en stark ekonomisk maktkoncentration?

4. Är industriministern medveten om att det sålunda sker en betydande kapitlexport från Sverige samtidigt som svenska staten enligt regeringens uppfattning tvingas uppta stora utlandslån?

5. Är det riktigt om jag tolkar industriministerns svar här i dag så att regeringen inte vill vidta någon ny åtgärd för att söka stoppa eller åtminstone bromsa industriutflyttningen och kapitlexporten?

6. Jag upprepar min redan ställda fråga: Hur anser regeringen att företagets ansvar för sysselsättningen skall utkrävas?

Jag ber att få överlämna de här frågorna skriftligt till industriministern.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Jag vill till att börja med säga beträffande det som herr Hermansson anför om regeringsdeklarationens tal om maktkoncentration, att det självfallet är vägledande för regeringens handlande. Jag kan i det sammanhanget säga att den grupp som jag åberopar – som har till speciell uppgift att studera de multinationella företagens utveckling och hela det problemkomplex som vi här talar om – arbetar med oförändrade ambitioner att vaksamt följa den här utvecklingen. Blir det nödvändigt att initiera speciella åtgärder är det en självklarhet att sådana också kommer att vidtas.

Arbetet är nu, som herr Hermansson torde vara medveten om, närmast inriktat på att i internationella organ och mellan länderna byta erfarenheter samt överlägga om hur man klarar den nya problematik som de multinationella företagens tillväxt har skapat. Vi har nyligen haft en diskussion i ett speciellt FN-organ om detta, och diskussionerna kommer att fortgå under den närmaste tiden. Det är i hög grad en fråga om att få ett utbyte av information mellan länderna och deras regeringar liksom de multinationella företagen för att få en objektiv bild av de multinationella företagens roll i detta sammanhang.

Med anledning av herr Hermanssons tal om att mitt svar har karaktären av försvarsskrift för de multinationella företagen vill jag säga, att jag tror att vi alla är betjänta av en saklig debatt i denna fråga. Det finns ingen anledning att måla i den ena eller den andra färgen. Omsorgen om den svenska demokratins möjligheter att fungera i en värld, där det internationella beroendet är ganska stort, borde mana till att sträva efter en objektiv debatt, där man kallt och klart analyserar den utveckling som vi nu är inne i. Det var strävan med mitt svar att medverka till denna inriktning på debatten.

Herr Hermansson talar vidare om att jag överskattar utlandsinvesteringarnas värde för sysselsättningen i Sverige. Jag vill hänvisa till de erfarenheter vi har från våra svenska multinationella företag, som ofta – och i det sammanhanget har L M Ericsson åberopats – är starkt specialiserade. Vi har sannolikt inte möjlighet att öka telefontätheten så särskilt mycket i Sverige. L M Ericsson är hänvisat till en internationell marknad för den övervägande delen av sin produktion. För att i den

*Om åtgärder för att
hindra kapitlex-
port och industriut-
flyttning*

hårda internationella konkurrensen befästa och utveckla sin position har man uppenbart också i ökad utsträckning tvingats flytta ut sin tillverkning. Jag vågar säga att de erfarenheter vi har hittills är att det också har givit underlag för en ökad sysselsättning i Sverige.

Jag skall gärna erkänna att vi är oroade för de rapporter vi nu får. Men jag tror att dessa rapporter om vikande orderingång i denna bransch mera är betingade av den allmänna internationella utvecklingen och den konjunkturfas som vi nu befinner oss i.

När det gäller det aktuella företaget har vi en nära kontakt både med den arbetsgrupp som f. n. studerar situationen för företaget och med dettas ledning, och vi har förtroende för det arbete som bedrivs i denna grupp. Vi har också förtroende för de fackliga representanterna i L M Ericsson och deras förmåga och kompetens att bevaka dessa frågor inne i företaget. Innan det föreligger en fullständig bild av hur företaget och facket bedömer situationen är det ganska klart att regeringen inte har möjlighet att gå in med konkreta åtgärder.

Herr Hermansson ställer en rad frågor till mig, och han är vänlig nog att också överlämna dem skriftligt. Jag kan väl därmed också försöka ge svar på dessa frågor i tillämplig omfattning, i den mån jag inte redan i mitt svar har berört dem.

Jag kan vitsorda att svenska företag gör betydande investeringar utomlands. Herr Hermansson gör sig dock skyldig till en något förhastad slutsats när han försöker utläsa en tendens av ett enstaka års erfarenheter. Jag tror att man skall se detta som ett mer långsiktigt utvecklingsförlopp, och då råder det inget tvivel om att vi har en relativt stabil nivå när det gäller de svenska investeringarna utomlands. Jag kan erkänna att investeringarna de senaste åren har ökat. Men vid beaktande av en längre tidrymd är det ett relativt stabilt förhållande som präglar den svenska industrins investeringar.

Jag vill också, när det gäller frågan om jag är medveten om att det sker en betydande kapitlexport från Sverige, påpeka – vilket jag även gjorde i mitt svar – att en väsentlig del av dessa investeringar sker med utomlands upplånat kapital. Herr Hermansson gör sig skyldig till en logiskt felaktig slutsats när han försöker göra gällande att det finns ett motsatsförhållande i det faktum att den svenska staten nu sannolikt är nödsakad att gå ut och låna och den omständigheten att svenska företag investerar utomlands. Det är ju två skilda saker som det knappast finns anledning att här närmare kommentera.

Vi har för dagen ingen anledning att vidta några speciella åtgärder för att föregripa den här utvecklingen. Vi är, som jag sade, i vår arbetsgrupp för multinationella företag verksamma med att analysera och följa utvecklingen. Men det finns ingenting i det aktuella skeendet som skulle motivera speciella och drastiska insatser för att, som herr Hermansson uttrycker det, bromsa industriutflyttningen och kapitlexporten. Vi skall naturligtvis i stället inrikta oss på att förbättra det näringspolitiska klimatet i vårt land och se till att ingen sysselsättning som logiskt borde

*Om åtgärder för att
hindra kapitaalex-
port och industriut-
flyttning*

höra hemma i Sverige flyttar utomlands. Det kan naturligtvis inte tolereras från vår synpunkt.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag följer industriministerns anförande i mina kommentarer.

Han sade först att vad som står i regeringsdeklarationen om kamp mot maktkoncentrationen gäller alltfört. När han skulle visa på allt det myckna man gör talade han om att det finns en statssekreterargrupp som följer utvecklingen.

Det är mig inte obekant att det även tidigare funnits grupper inom industridepartementet som studerat denna utveckling. Koncentrationsutredningen hade i uppdrag att göra en undersökning av de multinationella företagen – en undersökning som jag diskuterat här i riksdagen med förre industriministern. Vi var då överens om att den undersökningen var helt otillräcklig som grundval för en bedömning av frågan och för en medveten politik från den svenska regeringens sida. Det är alltså inget nytt att man följer utvecklingen.

Industriministern säger också att om det blir nödvändigt med åtgärder skall man vidta sådana. Men hittills har man mest sysslat med internationella diskussioner för att studera hur de multinationella företagen verkar. Nu har vi emellertid i vårt land konkreta verkningar av de multinationella företagens politik. Jag har väldigt svårt att förstå hur en regering kan sitta med armarna i kors inför dessa verkningar – jag återkommer utförligt till dem längre fram – och säga att man studerar utvecklingen, för diskussioner om det internationella skeendet och vad multinationella företag i själva verket innebär.

Är inte industriministern medveten om att den ståndpunkt han intar i sitt interpellationssvar och i sitt andra anförande här i själva verket innebär ett ställningstagande för att den nuvarande koncentrationsprocessen skall få fortsätta ostört?

Herr Åsling kan inte förneka följande tre saker:

För det första innebär tillväxten och utvecklingen av de multinationella företagen en synnerligen stark ökning av den ekonomiska maktkoncentrationen i samhället. Regeringen har ju sagt att den vill motverka denna maktkoncentration, men då kan man väl inte framställa tillväxten av de multinationella företagen och den därav följande maktkoncentrationen som något som är samhällsekonomiskt nyttigt och bra! Om regeringen vore konsekvent, skulle den i stället tala om hur den vill försöka stoppa denna tillväxt av de multinationella företagen.

För det andra är det i hög grad påtagligt att denna tillväxt av de tendenser vi här diskuterar ökar storföretagens maktställning i olika avseenden – också gentemot de små företagen, som regeringen speciellt har förklarat sig vilja värna. Det är inte småföretagen som går ihop och bildar stora internationella koncerner, utan det är de stora finansgrupperna som leder dessa imperialistiska koncerner som vi här diskuterar, och

Onsdagen den
19 januari 1977

*Om åtgärder för att
hindra kapitaalex-
port och industriut-
flytning*

deras verksamhet är ett hot mot småföretagens arbete.

För det tredje – och det kommer klart fram i fallet L M Ericsson – är det så att när det "kniper till" för ett stort multinationellt företag får också de många småföretag som är underleverantörer svida för detta. Här ser vi direkt hur dessa maktförhållanden gör det möjligt för det stora multinationella företaget att försöka gardera sig gentemot obehagligheter och en besvärlig ekonomisk och teknisk utveckling genom att lägga över bördorna på de anställda och på de småföretag som man förut har velat utnyttja som underleverantörer.

Herr Åsling talade i sitt anförande om logik, men jag kan inte förstå hur han politiskt logiskt kan förena sitt försvar – som han har gett här i dag – för de multinationella företagens verksamhet och utveckling med den ståndpunkt som de samverkande borgerliga partierna tagit i regeringsförklaringen, där de har sagt att de vill motverka den ekonomiska maktkoncentrationen. Det går helt enkelt inte ihop, herr Åsling!

Herr Åsling säger att man inte skall måla i någon färg – han har eftersträvat en objektiv och kylig debatt. Tydligt menar han att jag hade målat bara i svart.

Självklart skall vi sträva till en objektiv analys av de här företeelserna, det håller jag helt med honom om. Men vi kan inte inta en neutral hållning till de multinationella företagens utveckling utan måste ta ställning för eller mot dem. Och jag menar att det finns all anledning att peka på de negativa följderna av multinationella företags verksamhet. Det har herr Åsling inte alls gjort i interpellationssvaret, utan han har i stället utvecklat ett försvar för deras verksamhet. Praktiskt taget allt han säger i svaret är ett försök att i ekonomiska termer motivera deras existens och utveckling och det är, menar jag, att uppträda som försvarsadvokat för deras intressen och för deras utveckling.

Jag skulle vilja kommentera de svar som herr Åsling lämnade på mina frågor här, men jag hoppas att industriministern begär ordet en gång till, så får jag återkomma till svaren; jag fick bara en sexminutersreplik nu.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Herr Hermansson gör det väldigt enkelt för sig i den här debatten. Är man inte för multinationella företag så är man emot dem. Det finns bara svart eller vitt i den politiska världen som herr Hermansson representerar.

Jag tror inte att problemet är så enkelt. Våra samtal med representanter för facket i L M Ericsson visar att de människor som är mitt uppe i den här problematiken inte heller upplever den som så enkel som herr Hermansson vill göra gällande. Det är inte fråga om svart eller vitt. Här är det fråga om svenska företags möjligheter att leva vidare och utvecklas, och företag i den storleksordning som det här gäller är ju beroende av möjligheterna att utveckla sig på en internationell marknad,

Onsdagen den
19 januari 1977

*Om åtgärder för att
hindra kapitaalex-
port och industriut-
flyttning*

eftersom de har en inriktning som gör den svenska marknaden alldeles för liten.

Jag försvarar inte MNF men jag hävdar att man måste se till realiteterna. De multinationella företagen är en väsentlig del av världsekonomin, och vi bör sträva efter att kyligt analysera deras effekt på ekonomin, på tekniköverföringen, över huvud taget på förutsättningarna i näringslivet och utifrån den basen dimensionera de politiska åtgärder vi måste vidta för att kunna bemästra utvecklingen, så att den inte går i banor som vi vill undvika.

Herr Hermansson säger att han mycket väl känner till statssekreterargruppen och att den inte har gett något nytt. Jag förstår inte att herr Hermansson är så säker på det. Det är ett ambitiöst arbete gruppen bedriver. Man följer utvecklingen mycket omsorgsfullt. Vi har också från industridepartementets sida – vilket herr Hermansson med det intresse han hyser för frågan torde vara medveten om – gett industriverket ett speciellt uppdrag att studera tekniköverföringens effekter inom de multinationella företagen. Vi trappar alltså upp våra aktiviteter när det gäller att följa den här frågan. Vi sitter inte med armarna i kors utan är verkligen beredda att med omsorg följa och analysera utvecklingen.

Koncentrationsprocessen i näringslivet får inte fortsätta, det är herr Hermansson och jag överens om. Den har sådana företeelser i släptåg att den måste hållas inom rimliga gränser, måste vara under kontroll. Men att stoppa en utveckling mot företags internationalisering, vilket herr Hermansson förefaller att ha som målsättning, tror jag inte är möjligt med det ekonomiska och handelspolitiska utbyte som vi har i den fria världen. Däremot skall vi inrikta oss på att kontrollera och styra den här utvecklingen i från våra utgångspunkter acceptabla banor.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag har inte uttalat mig förklenande om herr Åslings statssekreterargrupp för studium av de multinationella företagen. Vad jag sade var bara att det redan under den föregående regeringen bedrevs ett visst utredningsarbete och att man även då följde utvecklingen. Jag menade att det kanske var nödvändigt att komma fram till litet mera konkreta resultat och åtgärder bl. a. när det gällde de svenska multinationella företagen.

Jag vill något kommentera de svar som herr Åsling gav på mina frågor. Han menar att jag byggde mina uttalanden på statistik från enstaka år. Jag vill bestämt bestrida det. Han påstår också att om man ser litet långsiktigt, finner man att det har varit en mycket stabil trend bara för kapitalexporten från Sverige. Ser man till riksbankens uppgifter om de direkta investeringarna i utlandet, så visar det sig emellertid – jag skall inte trötta de närvarande kammarledamöterna med mycket siffror – att det har varit en utveckling från 1960 med 119 milj. kr. över 1970 med 1 miljard 93 milj. kr. och fram till 1976 med 3,4 miljarder kronor. Nog måste man väl säga att där finns en mycket stark långsiktig tendens.

*Om åtgärder för att
hindra kapitaalex-
port och industriut-
flyttning*

Jag förstår inte hur herr Åsling kan påstå att jag bygger mitt material på enstaka år när jag åberopar dessa uppgifter.

Industriutflyttningen från Sverige har givetvis varierat olika år: det ligger i sakens natur. Men den långsiktiga tendensen är, om vi tar utvecklingen från 1965, en betydande minskning av industrisysselsättningen inom landet. Dessa siffror finns ju också på första sidan i herr Åslings egen huvudtitel, och jag förmodar att han har läst dem. Samtidigt har vi en fortgående tendens till ökning av sysselsättningen i de svenska företagen utomlands. Jag bestrider alltså att mina påpekanden skulle bygga på studium av enstaka år.

Herr Åsling hävdar vidare att det skulle vara en logisk kullerbytta när jag ställer svenska statens lån i utlandet, som skall tas upp nu enligt regeringens mening, i motsättning till de privata företagens kapitalexport. Dessa saker har ingenting med varandra att göra, säger han. Men det är ju ett faktum att i det ena fallet handlar det om kapitalimport till Sverige, medan det i det andra fallet handlar om kapitalexport från Sverige. Det är alldeles självklart att det här finns ett sammanhang. Detta tvång, som regeringen anser föreligga, att gå ut på utlandsmarknaden och täcka en del av – eller kanske hela – underskottet i statsbudgeten, har ju att göra med den satsning, som man tycker är nödvändig, på att hålla uppe utgifterna inom Sverige. Hade vi inte fått den här stora kapitalexporten från Sverige och problemen från industrisysselsättningen, så hade väl den ekonomiska konjunkturen i Sverige varit gynnsammare än vad den är i dag. Och det hade icke förelegat samma tvång – som regeringen nu anser finnas för den – att gå ut på utlandsmarknaden och låna pengar. Det är alltså självklart att de bägge företeelserna står i ett samband med varandra. Det är kanske så att herr Åsling i sitt departement inte handlägger utlandsupplåningen och budgetunderskottet. Men ser man frågan för regeringen som helhet, så är det väl obestridligt att regeringen har att brottas med bägge dessa problem och måste se det inbördes sambandet.

Sedan upprepar herr Åsling på nytt att för dagen finns ingenting i det aktuella skeendet som tvingar oss att ingripa för att söka bromsa industriutflyttningen och kapitalexporten. Jag vill ännu en gång fastslå att detta är regeringens inställning i den här avgörande frågan. Trots de många besked som kommer om hotande permitteringar, om nedläggning av företagsavdelningar, från den ena industrin efter den andra – och alla kommer ju så småningom och uppvaktar herr Åsling, om man får tro vad dagspressen och televisionen visar – säger herr Åsling att allt detta inte spelar någon roll, att det inte finns någon anledning att göra mera mot industriutflyttning och kapitalexport. Jag är förvånad över – jag skall inte använda ett så starkt ord som nonchalans – den flegma som denna inställning demonstrerar. Politiskt sett är det en inställning som man på det bestämdaste måste fördöma, eftersom det är en passiv inställning, som kommer att leda till en skärpning av de svåra ekonomiska problem som finns f. n.

Onsdagen den
19 januari 1977

*Om åtgärder för att
hindra kapitalexport
och industriut-
flyttning*

Herr Åsling återkommer till att man inte skall måla i svart eller vitt utan vara kylig och säger att facket har samma inställning. Jag har också talat med representanter för facket på L M. Jag har talat med arbetare och tjänstemän som har hotats av avsked efter många års anställning. Och jag kan försäkra herr Åsling att det är inte bara en kylig inställning som de visar till dessa problem.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! När man bedömer svenska företags investeringar i utlandet torde det vara rimligt att se dessa investeringar i deras andel av de svenska investeringarna, och det har herr Hermansson försummat att göra. Den åberopade statistiken ger därför inte en rättvisande bild av den utvecklingen.

När det gäller frågan om kapitalexport kontra kapitalimport, dvs. svenska företags kapitalexport och den svenska statens sannolika import av kapital, vidhåller jag mitt omdöme att det är två skilda saker. Den export som sker av kapital – den skall då ses i relation till investeringsaktiviteten i hela det svenska näringslivet – är avsedd att stärka det svenska näringslivets situation. Jag har allt förtroende för riksbankens och valutastyrelsens bedömning av de ansökningar om exporttillstånd för kapital som kommer dit. Jag har ingen anledning att ifrågasätta att den export som skett har kommit till stånd för att stärka svenskt näringsliv och därmed också i varje fall i ett längre perspektiv stärka sysselsättningen i svenska företag. Att staten nu eventuellt är nödsakad att gå ut och låna på internationell marknad är ju en följd av att vi har ett bytesbalansunderskott som växer och som till en del i varje fall är en följd av att de svenska exportföretagen inte varit tillräckligt framgångsrika. Att sätta de här två faktorerna emot varandra har knappast någonting med en sakdebatt i denna fråga att göra.

Eftersom herr Hermansson åberopat just L M Ericsson i detta sammanhang kanske jag får dröja litet vid just L M Ericsson koncernens roll när det gäller kapitalexporten. Det kan i och för sig ifrågasättas om man skall utgå ifrån ett enstaka företags förhållanden, men eftersom detta företag har åberopats här torde det i klarhetens intresse vara skäl i att redovisa hur företaget har handskats med utlandsinvesteringarna.

Under tioårsperioden 1963–1973 har de utlandsinvesteringar som detta svenska företag gjort till 46 % täckts med lokala vinstmedel, dvs. vinstmedel i utlandsbolagen. 40 % har finansierats genom lån upptagna av de lokala bolagen i icke svensk valuta, och 14 % har täckts genom rena kapitaltillskott från Sverige. Det hör till bilden att man i många sammanhang har varit tvungen att göra dessa utlandsinvesteringar, eftersom leveranser till främmande länder ofta har varit förknippade med villkor om lokal tillverkning. Totalt sett har det ändå bidragit till att stärka koncernen och även till att slå vakt om sysselsättningen vid koncernens svenska företag. Om problemen nu växer tror jag att man får se dem som mera betingade av den aktuella konjunkturutvecklingen.

*Om åtgärder för att
hindra kapitaalex-
port och industriut-
flyttning*

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Låt mig börja där industriministern slutade, med L M Ericsson. Jag bestrider industriministerns slutsats att den investeringspolitik som detta stora, multinationella företag, denna stora internationella koncern, har bedrivit har slagit vakt om sysselsättningen i Sverige. De tendenser som nu framträder är såvitt jag förstår inte enbart förorsakade av konjunkturutvecklingen. De har att göra framför allt med mera långsiktiga strukturella förändringar på det tekniska planet. Övergången från elektromekanik till elektronik spelar en mycket stor roll för ett företag som L M Ericsson. Men det har att göra också med en medveten politik från företagets sida att flytta ut arbetskrävande produktion till andra länder. Detta är både arbetare och tjänstemän inom L M Ericsson synnerligen medvetna om. De protesterar och gör motstånd mot denna politik.

Tendensen vid L M Ericsson är densamma som vid en rad andra stora multinationella företag. Man flyttar ut den del av produktionen som drar mycket arbetskraft, som är arbetsintensiv, och behåller kanske i Sverige forskning och utveckling samt en rad funktioner som inte är så arbetskrävande. Eftersom industriministern har refererat till de fackligt verksamma på L M Ericsson vill jag säga att en del av de fackligt verksamma i varje fall uttrycker stora farhågor för att just denna tendens till utflyttning spelar en viktig roll när det gäller de nuvarande problemen för L M-koncernen.

Man skall bara kontrollera de multinationella företagen, säger industriministern. Det är en illusion om man inbillar sig att man skall kunna stoppa deras utveckling och att man skall skapa en situation där de multinationella företagen inte har denna betydande maktställning. Det är industriministerns, centerpartiets och regeringens ståndpunkt att man måste acceptera de stora, imperialistiska koncernerna. Man kan möjligen försöka att något kontrollera deras verksamhet. Men hur kan man då säga att man vill bekämpa maktkoncentrationen? Det är väl helt klart att svensk och internationell storfinans har utvecklats på grundval av vissa lagbundenheter inom det produktionssystem som vi f. n. har. Vill man på allvar ta upp kampen mot den privata maktkoncentrationen, som är mycket stor inom vårt land och vars främsta företrädare är de stora, internationella koncernerna, kan man inte nöja sig med föresatsen att försöka få till stånd en viss kontroll av deras verksamhet. Det kommer att misslyckas.

Man måste, herr industriminister, bryta ned de stora, multinationella företagens maktställning och i stället skapa en decentralisering av de ekonomiska besluten som går så långt att det är de som arbetar i företagen som har den avgörande makten över dem.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Jag vill så här i slutet av debatten för tydlighetens skull säga att den nya regeringen självfallet inte kan acceptera en medveten

Onsdagen den
19 januari 1977

*Om åtgärder för att
hindra kapitaalex-
port och industriut-
flyttning*

utflyttning av sysselsättning. Det kommer vi att göra allt för att motverka. Jag vill ha detta sagt för att det skall stå klart i den här debatten.

Ett problem i det speciella fall som har återopats är dock att order-
ingången har sviktat. Det är delvis konjunkturellt betingat, och herr
Hermansson kan väl ha rätt i att också tekniska utvecklingsproblem kan
ha spelat sin roll i sammanhanget, men de är ändå av underordnad be-
tydelse. Det väsentligaste är att det är en vikande marknad som skapar
sysselsättningssvårigheter. Det får man acceptera, även om man måste
göra vad man kan för att motverka och överbrygga svårigheterna. Men
om de aktuella sysselsättningssvårigheterna skulle vara en effekt av en
strävan att flytta ut sysselsättning vill jag klart slå fast att detta inte
är acceptabelt.

Herr Hermansson gör det fortfarande väldigt enkelt för sig. Obesvärad
av vad som rör sig i tiden och av de ekonomiska realiteterna går han
emot verkligheten. Om man på sådana premisser kunde vrida utveck-
lingen in i de banor man skulle önska vore problemet mycket enkelt.
Herr Hermansson är alltså emot de multinationella företagen. Jag tycker
inte heller att de alltid är så roliga, bl. a. därför att de ibland kan vara
svåra att kontrollera utifrån en nationell myndighets kompetensområde.
Men vi måste acceptera dem som en del av världsekonomin; vi måste
alltså med de instrument som finns tillgängliga hitta kontrollvägar, dvs.
möjligheter att över de nationella gränserna kontrollera de multinationella
företagen och deras utveckling. För den internationella vakthållningen
är vi från regeringens sida beredda att fortsätta att ta erforderliga initiativ.
Det internationella arbete som f. n. pågår i den riktningen är den riktiga
och logiska vägen, eftersom detta problem måste bemästras över de na-
tionella gränserna. Det spelar inte så stor roll vad vi tycker i Sveriges
riksdag, om inte en internationell opinion arbetar för en bättre anpassad
kontroll av de multinationella företagens utveckling.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Det finns ett engelskt uttryck som heter understatement.
Det är svårt att översätta till svenska, men det betyder ungefär att man
håller "lågt korn" när man uttalar sig om någonting. Jag måste verkligen
säga att industriministerns senaste uttalande om de multinationella bo-
lagen kan bli ett klassiskt understatement i svensk politik. "De är inte
särskilt roliga", sade herr Åsling. Det kan man hålla med om, men man
får kanske säga litet mer om de multinationella bolagen.

Herr Åsling menar att jag skulle vara obesvärad av realiteterna. Rea-
liteterna är de stora imperialistiska koncernerna, de är den kapitalistiska
makistruktur som utvecklas. Nej, herr Åsling, jag är inte obesvärad av
dessa realiteter – jag är besvärad av dem. Jag vill avskaffa dem i betydande
utsträckning. Jag kan inte acceptera ett sådant betraktelsesätt som att
de multinationella företagen, de stora imperialistiska koncernerna, har
utvecklats och kommit för att stanna, och att det enda man kan göra
är att försöka få viss internationell kontroll över dem. Jag tror inte man

kan inskränka sig till detta, även om jag medger att just frågan om internationell kontroll är en viktig sida av hela problemet med de stora imperialistiska koncernerna som vi hittills inte har varit inne på i denna debatt.

Men det finns också det andra problemet, som herr Åsling inte vill diskutera, nämligen de multinationella bolagens verksamhet inom Sverige. Multinationella företag är inte bara någonting som har växt upp i Förenta staterna, England eller Holland. Vi har en rad stora svenska företag – L M Ericsson är ett exempel – som finns i precis samma kategori av företag. De måste också betecknas som multinationella företag, och de bedriver en politik som i sak icke skiljer sig från den som bedrivs av de stora amerikanska trusterna. De svenska multinationella företagen är av mindre storlek – där är det en stor skillnad – men de följer i huvudsak samma ekonomiska lagbundenhet.

Herr Åsling sade tidigare att jag inte hade gått in på frågan om kapitalexportens och de utländska investeringarnas andel av de svenska investeringarna. Men i min interpellation har jag anfört exempel som visar hur andelen av de svenska investeringarna har ökat. Om man tar de 19 största finansgrupperna i Sverige, så gick 1965 en sjättedel av deras investeringar till utlandet. Fem år senare – 1970 – var det en fjärdedel. Siffran torde vara större f. n., även om det inte finns klart utsagt på papper. En ökande andel av de svenska investeringarna går alltså till utlandet.

Jag vill sluta denna långa debatt med att i alla fall säga något vänligt om industriministerns anföranden här. Han sade i början av sitt sista anförande att regeringen icke kan acceptera en fortsatt industriutflyttning. Jag tar fasta på det uttalandet. Det är precis samma ståndpunkt som jag har gett uttryck för i debatten. Men då kan man, herr industriminister, inte nöja sig med att studera dessa problem, utan då krävs bestämda ingripanden från regeringens sida mot kapitalexporten och mot den industriutflyttning som pågår i dag.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1976/77:53, 57 och 61 till näringsutskottet

§ 11 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1976/77:169 till finansutskottet

1976/77:170–172 till skatteutskottet

1976/77:173 och 174 till justitieutskottet

1976/77:175 och 176 till utrikesutskottet

1976/77:177 och 178 till försvarsutskottet

1976/77:179–181 till socialförsäkringsutskottet

*Om åtgärder för att
hindra kapitalex-
port och industriut-
flyttning*

1976/77:182 till näringsutskottet
1976/77:183 och 184 till socialförsäkringsutskottet
1976/77:185–192 till socialutskottet
1976/77:193–195 till kulturutskottet
1976/77:196–198 till utbildningsutskottet
1976/77:199 till socialförsäkringsutskottet
1976/77:200 till utbildningsutskottet
1976/77:201–210 till trafikutskottet
1976/77:211 till jordbruksutskottet
1976/77:212 till trafikutskottet
1976/77:213 till jordbruksutskottet
1976/77:214–219 till näringsutskottet
1976/77:220–229 till arbetsmarknadsutskottet
1976/77:230 och 231 till civilutskottet

§ 12 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna
1976/77:76–78.

§ 13 Herr talmannen meddelade att propositionerna nr 100 och 101 skulle sättas sist på morgondagens föredragningslista.

§ 14 Anmäldes och bordlades

Proposition

1976/77:58 om regionalpolitiskt stöd till Algots Nord AB och AB Eiser

§ 15 Anmäldes och bordlades

Motioner

1976/77:232 av herr *Gustavsson* i Ängelholm *m. fl.* om en utredning rörande annonsbladens inverkan på dagstidningarnas ekonomi

1976/77:233 av herr *Ollén* om ändrade tider för öppethållande av vallokal

1976/77:234 av herr *Werner m. fl.* om anslaget för fortsatt utredning om riksdagens hus m. m.

1976/77:235 av herr *Johansson* i Tröllhättan *m. fl.* om slopande av kravet på svenskt medborgarskap för ledamot och suppleant i taxeringsnämnd

1976/77:236 av herr *Kristenson m. fl.* om upphävande av beslutet att avskaffa mellanölet

1976/77:237 av herr *Lorentzon* i Ätran om vidgad rätt till avsättning på skogskonto

1976/77:238 av herr *Ollén* om sänkt åldersgräns vid inköp på systembolag

1976/77:239 av herr *Rosqvist* om bibehållande av tullkammaren i Oskarshamn

1976/77:240 av herr *Fridolfsson* om rättshjälp för näringsidkare

1976/77:241 av fru *Hansson m. fl.* om sänkt åldersgräns för straffrättsligt ansvar vid homosexuella handlingar

1976/77:242 av fru *Ludvigsson* och fru *Nilsson* i Sunne om översyn av vittnesersättningskungörelsen

- 1976/77:243 av herr *Palme m. fl.* om det militära rättsregelsystemet
- 1976/77:244 av herr *Claeson m. fl.* om förbud mot koppling i hyresavtal av hyra av bostad och hyra av bilplats
- 1976/77:245 av fru *Normark m. fl.* om obligatorisk omprövning av omyn- digförklaring
- 1976/77:246 av herr *Björck* i Nässjö *m. fl.* om biståndet till Cuba
- 1976/77:247 av herrar *Gustavsson* i Ängelholm och *Gustavsson* i Nässjö om överförande av den militära fredstandvården till folktandvården
- 1976/77:248 av herr *Palme m. fl.* om riktlinjer för fortsatt reformering på värnpliktsområdet m. m.
- 1976/77:249 av herr *Werner m. fl.* om en ny försvarsordning, m. m.
- 1976/77:250 av herr *Aspling m. fl.* om det studiesociala stödet
- 1976/77:251 av herr *Aulin* om rätt till sjukförsäkring för vissa utlands- svenskar
- 1976/77:252 av herr *Gahrton* om förtida uttag av ålderspension
- 1976/77:253 av fru *Hammarbacken m. fl.* om tevefoner för döva och gravt hörselskadade
- 1976/77:254 av herr *Larsson* i Vänersborg *m. fl.* om rätten till handi- kappersättning vid psoriasis
- 1976/77:255 av fru *Nilsson* i Sunne *m. fl.* om översyn av sjukreseför- ordningen
- 1976/77:256 av herr *Nilsson* i Uddevalla *m. fl.* om viss rätt för förtids- pensionärer till sjukpenning
- 1976/77:257 av herr *Palme m. fl.* om familjepolitiken
- 1976/77:258 av herr *Wiklund m. fl.* om rätt för hemarbetande till yr- kesskadeförsäkring
- 1976/77:259 av fru *Andrén* och herr *Gahrton* om förbud mot tobaks- rökning i offentliga lokaler
- 1976/77:260 av herr *Biörck* i Värmdö om årsberättelser rörande den sjuk- vårdande verksamheten
- 1976/77:261 av herr *Biörck* i Värmdö om inrättande av ett hälsovårds- departement
- 1976/77:262 av fru *Ekelund* om granskning av deltidsförskolans läromedel
- 1976/77:263 av fru *Ekelund* och herr *Jonasson* om legitimation för vissa naprapater
- 1976/77:264 av fru *Hörnlund* och fru *Håvik* om ändring i lagen om bi- dragsförskott
- 1976/77:265 av herrar *Jadestig* och *Svensson* i Kungälv om försäljningen av nikotintuggummi
- 1976/77:266 av herrar *Jönsson* i Arlöv och *Bladh* om viss översyn av reglerna för statsbidrag till daghem och fritidshem
- 1976/77:267 av herr *Karlsson* i Malung *m. fl.* om en översyn av social- styrelsens ansvarsnämnds arbetsformer, m. m.
- 1976/77:268 av fru *Nilsson* i Sunne *m. fl.* om rehabilitering av alkohol- skadade
- 1976/77:269 av herr *Nygren m. fl.* om lokalisering till Umeå av statens

- bakteriologiska laboratoriums produktionsavdelning
1976/77:270 av herr *Palme m. fl.* om hälso- och sjukvården
1976/77:271 av herr *Palme m. fl.* om utbyggnaden av barnomsorgen.
m. m.
1976/77:272 av herr *Werner m. fl.* om socialpolitiken
1976/77:273 av herr *Wiklund m. fl.* om en översyn av reumatikervården
1976/77:274 av herr *Alemyr m. fl.* om avslag på anslaget till Bidrag till
uppsökande verksamhet på arbetsplatser m. m.
1976/77:275 av herr *Bengtsson* i Göteborg *m. fl.* om inrättande vid Gö-
teborgs universitet av en professur i virologi
1976/77:276 av herr *Gillström m. fl.* om inrättande vid lärarhögskolan
i Umeå av en professur i praktisk pedagogik
1976/77:277 av fru *Håkansson* och herr *Jonsson* i Alingsås om under-
visningen i hälso- och friskvård inom skolväsendet
1976/77:278 av herr *Johansson* i Jönköping och fru *Normark* om inrättande
vid Stockholms universitet av en forskartjänst för docenten Gunnar
Kylén
1976/77:279 av herr *Olsson* i Edane *m. fl.* om klasstorleken inom gym-
nasieskolans vårdlinje
1976/77:280 av herr *Olsson* i Edane *m. fl.* om vidgad lärarutbildning inom
sjukgymnastsektorn
1976/77:281 av herr *Olsson* i Edane *m. fl.* om processsteknisk utbildning
vid högskolan i Karlstad
1976/77:282 av herr *Wiklund m. fl.* om höjt anslag till forskning rörande
de reumatiska sjukdomarna
1976/77:283 av herr *Andersson* i Gävle *m. fl.* om likvärdig reseservice
för alla SJ-resenärer
1976/77:284 av herrarna *Gahrton* och *Jonsson* i Alingsås om SJ:s pensio-
närstiljetter
1976/77:285 av herr *Johansson* i Trollhättan *m. fl.* om ytterligare en bro-
förbindelse över Göta älv
1976/77:286 av herr *Johansson* i Trollhättan *m. fl.* om transportstöd åt
Vänersjöfarten
1976/77:287 av herr *Johansson* i Åmål *m. fl.* om sjömätningen på Väneren
1976/77:288 av herr *Karlsson* i Malung *m. fl.* om bibehållande av per-
sontrafiken på Västerdalsbanan
1976/77:289 av herr *Rosqvist m. fl.* om ett samordnande organ för tra-
fikplaneringsfrågor, m. m.
1976/77:290 av fru *Hörnlund* och herr *Jan Bergqvist* i Göteborg om par-
lamentarisk representation i produktkontrollnämnden
1976/77:291 av herr *Jansson m. fl.* om restaurering av Hornborgasjön
1976/77:292 av herr *Bergman m. fl.* om kommunal styrelserepresentation
i aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser
1976/77:293 av herr *Lindberg m. fl.* om användningen av vattenregle-
ringsmedel
1976/77:294 av herr *Nilsson* i Visby *m. fl.* om en industriell utvecklings-

- fond för Gotland
- 1976/77:295 av fru *Nordlander m. fl.* om förbud mot öppethållande av butiker och varuhus på sön- och helgdagar
- 1976/77:296 av fru *af Ugglas* och herr *Unckel* om försäljning av aktier i statliga företag, m. m.
- 1976/77:297 av herr *Ekinge m. fl.* om stödåtgärder för Gotland
- 1976/77:298 av herr *Johansson* i *Trollhättan m. fl.* om en långsiktig planering av Dalslands näringsliv
- 1976/77:299 av herr *Konradsson m. fl.* om feriearbete för skolorna
- 1976/77:300 av herr *Persson* i *Karlstad m. fl.* om ökad bussförarutbildning, m. m.
- 1976/77:301 av herr *Persson* i *Karlstad m. fl.* om etablering av ett industricentrum i Torsby
- 1976/77:302 av herrarna *Aulin* och *Adolfsson* om åtgärder för räddningstjänst och miljöskydd
- 1976/77:303 av herr *Hjorth* och fru *Dahl* om ändrade bestämmelser för bostadsbidrag till familj med barn som fyllt 17 år
- 1976/77:304 av herr *Olsson* i *Edane m. fl.* om vidgad rätt till förbättringslån för ensamstående
- 1976/77:305 av herr *Werner m. fl.* om obligatorisk kommunal bostadsförmedling

§ 16 Anmälan av interpellation

Anmäldes och bordlades följande interpellation som ingivits till kammarkansliet

den 19 januari

1976/77:79 av fru *Marklund* (vpk) till fru utrikesministern om ett regeringsinitiativ beträffande USA:s åtaganden enligt Parisavtalet:

Sverige fortsätter att aktivt bistå Vietnams folk med att övervinna krigsskadorna och återuppbygga landet. Detsamma är fallet med en rad stater på olika ekonomisk utvecklingsnivå och med olika samhällsskick. Förenta nationerna bidrar till återuppbyggnaden i Vietnam genom underorgan som UNICEF, WHO och UNWFP.

Den stat som bär ansvaret för krigsförstörelsen, USA, har emellertid inte uppfyllt sitt åtagande enligt Parisavtalet att "bidra till läkandet av krigets sår". Ändå preciserade den dåvarande USA-administrationen kort efter avtalets undertecknande sitt åtagande. USA skulle efter kriget utan att ställa politiska villkor bidra till återuppbyggnaden i norra Vietnam, hette det i ett brev från president Nixon till dåvarande Demokratiska republikens premiärminister Pham Van Dong. Nixon nämnde en summa på 3,25 miljarder dollar fördelade över fem år.

*Meddelande om
fråga*

USA har icke normaliserat sina förbindelser med Socialistiska republiken Vietnam. USA spärrar vägen för SRV:s medlemskap i FN trots att landet fyller alla kvalifikationer för inträde. USA uppfyller icke sina åtaganden i fråga om Vietnams återuppbyggnad.

Världsorganisationens och många av dess medlemsstaters insatser för att bistå Vietnam kommer i en underlig dager då en av medlemsstaterna vägrar uppfylla de åtaganden den redan gjort.

Med hänvisning till det anförda vill jag till fru utrikesministern ställa följande fråga:

Avser regeringen att i FN eller på annat sätt ta initiativ till att påverka USA att uppfylla sina åtaganden enligt Parisavtalet?

§ 17 Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 18 januari

1976/77:205 av herr *Olsson* i Sundsvall (c) till herr industriministern om ett industricentrum i Ånge:

Arbetsmarknadsläget i Ånge kommun har länge varit mycket bekymmersamt. Situationen präglas av låg sysselsättning, liten andel industri-sysselsatta och under årtionden oavbrutet sjunkande befolkningstal.

Under flera år har i riksdagen det svåra läget för Ånge kommun uppmärksamrats. Såväl i motioner i riksdagen som i länsprogram och i framställningar från kommunen har begärts att ett industricentrum skulle lokaliseras till Ånge såsom en åtgärd för att öka sysselsättningen.

Våren 1976 hade riksdagen att ta ställning till den fortsatta utbyggnaden av industricentra. Därvid beslöts om lokalisering av två nya centra till Haparanda resp. Ljusdal. Vidare framhölls, med anledning av motioner, att i nästa etapp skulle prioritet ges åt Ånge och Vilhelmina. Denna mening gav riksdagen regeringen till känna.

Eftersom det är väsentligt att snarast ta initiativ för att skapa en positiv utveckling i Ånge, bör beslut om nästa etapp i utbyggnad av industricentra fattas så snart som möjligt.

Av denna anledning vill jag fråga herr industriministern:

När är industriministern beredd initiera beslut om nästa etapp av utbyggnaden av industricentra vari bl. a. Ånge skall komma i fråga i enlighet med riksdagens beslut?

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 16.09.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert